

Ortaokul Öğrencilerinin Kentsel Çevre Algısı: Bursa Örneği

Secondary School Students' Perception of Urban Environment: Bursa Example

Ceren UTKUGÜN

Doç. Dr. ♦ Afyon Kocatepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü ♦
cerendemirdelen@hotmail.com ♦ ORCID: 0000-0002-5911-9175

Ramazan YILDIRIM

Dr. ♦ Millî Eğitim Bakanlığı, Kütahya KUTSO Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ♦
rmznyldrm@gmail.com ♦ ORCID: 0000-0001-5727-5134

Esin YALÇIN

Millî Eğitim Bakanlığı, Hasanağa Şehit Piyade Er Kadir Çavuşoğlu Ortaokulu ♦
esindoganci@hotmail.com ♦ ORCID: 0009-0009-2530-8144

Özet

Ortaokul öğrencilerinin Bursa ili örneğinde kentsel çevre algılarını belirlemeyi amaçlayan bu araştırma nitel araştırma yönteminde, fenomenoloji deseninde tasarlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubu 2023-2024 eğitim öğretim yılı Bursa il merkezinde bulunan bir ortaokulun 5, 6, 7. ve 8. sınıfında öğrenim görmekte olan 12 kadın, 12 erkek toplamda 24 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma verileri 12.02.2024-23.02.2024 tarihleri arasında, çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin uygun oldukları zaman dilimleri içinde, her bir öğrenciyle yapılan yüz yüze görüşmeler sonucunda toplanmıştır. Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Veri analizinin son aşamasında veriler kodlar, alt temalar ve temalar şeklinde tablolara sunulmuş, doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Araştırma sonucunda, öğrencilerinin Bursa kentine yönelik olumlu görüşlerinin şehir imajı, doğal ve tarihi güzellikler, sosyal ve ekonomik faktörler, ulaşım ve altyapı imkânları ile çevresel faktörler başlıkları altında toplandığı tespit edilmiştir. Öğrencilerinin Bursa kentine yönelik eleştirileri çevre ve iklim problemleri, ulaşım ve altyapı sorunları, nüfus ve yoğunluk, insan davranışları ve iletişim ile şehir imajı başlıkları altında toplanmıştır. Öğrencilerin Bursa'daki trafik ve ulaşım sorunlarını hem tespit edip somut öneriler sunduklarını hem de bu durumun kendilerinde yarattığı olumsuz duyguları belirgin şekilde dile getirdikleri görülmektedir. Öğrencilerin çevre sorunlarına dair farkındalıklarının yüksek olduğu ve bu sorunların kendilerinde yarattığı olumsuz duyguları net bir şekilde ortaya koydukları görülmüştür. Öğrencilerin Bursa'ya yönelik geniş bir perspektif sunduklarını ve şehrin çeşitli yönlerini ve duygusal bağlarını resimlerine yansıttıklarını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Davranışsal Coğrafya, Kentsel Çevre Algısı, Mekânsal Düşünme Becerisi, Ortaokul Öğrencisi, Bursa

Abstract

This research, which aims to determine secondary school students' perceptions of the urban environment in the example of Bursa province, was designed with a qualitative research method and phenomenology pattern. The study group of the research consists of a total of 24 students, 12 females and 12 males, studying in the 5th, 6th, 7th and 8th grades of a secondary school in the city center of Bursa in the 2023-2024 academic year. A semi-structured interview form developed by the researchers was used as a data collection tool in the study. The research data was collected between 12.02.2024 and 23.02.2024, as a result of face-to-face interviews with each student, within the time periods available to the students in the study group. Content analysis method was used to analyze the data. In the final stage of data analysis, the data were presented in tables in the form of codes, sub-themes and themes, and were supported with direct quotations. As a result of the research, it was determined that the students'

positive opinions about the city of Bursa were collected under the headings of city image, natural and historical beauties, social and economic factors, transportation and infrastructure facilities and environmental factors. The students' criticisms of the city of Bursa were collected under the headings of environmental and climate problems, transportation and infrastructure problems, population and density, human behavior and communication and city image. It is seen that the students both identify the traffic and transportation problems in Bursa and offer concrete suggestions, and clearly express the negative feelings this situation creates in them. It has been observed that students have high awareness of environmental problems and that they clearly express the negative emotions these problems create in them. It shows that the students offer a broad perspective on Bursa and reflect the various aspects and emotional ties of the city in their paintings.

Keywords: *Behavioral Geography, Perception of Urban Environment, Spatial Thinking Skills, Secondary School Student, Bursa*

1. Giriş

Coğrafya, doğada meydana gelen olayların incelenerek insanın doğa ile ilişkisini sistemli bir şekilde inceleyen, bu etkileşimi anlamlandıran ve açıklayan bir disiplindir (Bilgili ve Kocalar, 2021). Mekân bilimi olan coğrafya, mekânın fiziki boyutları ile birlikte sosyal ve algısal boyutlarını da konu edinmektedir. Bu sebeple coğrafi ortamda meydana gelen olayları açıklayabilmek için algılanan mekân konusuna önem vermektedir (Temurçin ve Keçeli, 2015). Algılanan mekân konulu çalışmalara yoğunlaşan davranışsal coğrafya, kişilerin çevreyi nasıl algıladığını ve nasıl yorumladığını, çevreden nasıl, ne şekilde etkilendiğini ve bu etkileri davranışlarına nasıl yansıttığını incelemektedir. Bu bağlamda davranışsal coğrafya, insanların coğrafi mekânda verdiği tepkilerle, ekonomik, sosyal ve kültürel olarak yapmış oldukları tercihlerle, yaşamış olduğu şehri seçme nedenleriyle, alışveriş yaptığı mekânı seçme nedenleriyle, dinlenmek, eğlenmek için tercih ettiği alanlarla ilgilenmektedir (Tümertekin ve Özgüç, 2017).

İnsan davranışlarının temelinde yaşadığı çevrenin etkisi bulunmasından hareketle insan çevre ilişkileri konusuna odaklanmış bir bilim olan coğrafya için çevresel algı temel araştırma konusudur (Özgüç ve Tümertekin, 2000). Ittelson'a (1978) göre çevresel algı; duyarlar yardımıyla elde edilen bilginin kişisel, psiko-sosyal ve kültürel özellikler ile geçmiş deneyimlerin süzgecinden geçirildiği, bilişsel ve duyuşsal olarak işlenerek mekanlara anlamlar yüklenen, duygusal ve davranışsal tepkiler oluşturan çok bileşenli karmaşık bir süreçtir (Akt. İmre Özgen ve Türkseven Doğrusoy, 2020). İnsanların çevresel algılarının oluşmasında kentlerin ve yaşadıkları yerin doğal ve beşeri çevreye ait tüm bileşenlerinin etkisi bulunmaktadır (Lynch, 1960). Çevresel algıya yönelik çalışmalarla kişilerin kentsel çevreleri nasıl algıladıkları ve kullandıkları olumlu ve olumsuz açıdan ortaya çıkarılabilmektedir. Böylelikle elde edilen verilere göre çeşitli düzenlemeler ve planlamalar yapılarak daha nitelikli çevrelerin tasarlanması mümkün olabilmektedir (Gärling & Golledge, 1989; Akt. İmre Özgen ve Türkseven Doğrusoy, 2020). Kentsel çevre algısı; farklı nüfus gruplarının ihtiyaçlarının neler olduğunu, ilgilerinin hangi yönde geliştiği ve hangi mekanları tercih ettiklerinin tespiti açısından önemli görülmektedir (Üçışık Erbilin, 2012).

Kentsel görünümün bireyler üzerinde algılama sonrasında oluşturduğu etki kentsel imge kavramının doğmasına yol açmıştır. Bir kentin insanda bıraktığı genel izlenim olarak kısaca tanımlanabilecek olan bu kavram; kent kimliği ve toplumsal belleğin oluşmasında algılama sonrasında gelen önemli bir süreçtir (Topçu, 2011). Kişi ve algılanan mekân arasındaki iletişimde ortaya çıkan duygular, davranışlar ve mekâna yüklenen anlamlar görsel öğelerle birlikte kentsel imgeyi oluşturmaktadır. Bu bağlamda kentsel imgeler bireylerin deneyimleri sonucunda oluşmaktadır. Bireyler çevreyi kendi yaşam tarzları, bakış açılarına göre görüp anlamlandırmaktadırlar. Her bireyin kente karşı kendi imgesi bulunmaktadır. (Lynch, 1960). Bu bağlamda kent kimliği, o kentte yaşayan

insanların kente yükledikleri anlam ve değerlerle oluşmaktadır (Tekeli, 1991). Karadağ ve Turut'a (2013) göre şehirlerin davranışsal coğrafya kapsamında incelenmesi şehirlerin ne şekilde algılandığının belirlenmesine imkân tanımaktadır. Gürhan (2016) kentlerin, bireyler gibi kimlikleri olan ve içinde yaşayan kişilerin zihinlerinde yer alan kültürel toplumsal kodlardan oluştuğunu ifade etmektedir. Gedik'e (2015) göre bireylerin nasıl bir kimlikleri varsa her kentinde kendine has, onu diğerlerinden ayıran özellikleri olan bir kimliği vardır. Gittiğimiz her şehrin ayrı bir ruhu, enerjisi, mimarisi, bizde bırakmış olduğu izi farklıdır. Bütün bunlar bir kentin kimliğini oluşturur. Bir kentin ismi söylendiğinde zihnimizde oluşan imgeler o kentin imajını oluşturmaktadır (Tolun, 1980).

Çocukluk döneminin yaşanılan mekân ile ilk ilişkilerin kurulduğu ve çevre ile uyum sağlama sürecinin yaşandığı önemli bir yaşam dönemi olmasından hareketle çocukların kentsel çevre algısı farklı olabilmektedir (Çakırer Özservet, 2019). Türkiye'de kentleşme oranının hızla artması ülke nüfusunun büyük çoğunluğunu oluşturan çocukların büyük oranda kentlerde yaşamasına ve çocukların kentleşme sorunlarına daha çok maruz kalarak bununla mücadele etmelerine sebep olmaktadır. Kent kurgusunda yapısal fiziksel çevre yoğunluğu günümüzde çok daha belirgin hale gelmiştir. Hatta birçok kent doğal çevrenin yok edilmesi tehlikesiyle karşı karşıya bulunmaktadır. Trafik yoğunluğu ve betonarme ağırlıklı kentsel alanlarda çocuklar güvenlik endişesiyle yaşamlarının büyük bir bölümünü kapalı alanlarda geçirmek zorundadırlar. Gündelik yaşamlarında günlerinin tümünü maalesef ki konut, okul, ulaşım araçları olmak üzere kapalı alanlarda geçirmek zorunda kalmaktadırlar. Doğal çocukluk çağını yaşayabilmeleri için çocukların olması gerektiği üzere açık alanlara ve doğal çevrelere daha çok ihtiyacı bulunmaktadır (Çakırer Özservet, 2015a). Çakırer Özservet (2015a) büyük şehirlerde yaşayan çocukların doğal çevrenin yoksunluğu ile imtihan edildiğini vurgulamıştır. Günümüzde hızlı kentsel yaşam çocukların çevreye algısal ve duyumsal olarak katılımını kısıtlamaktadır (Düzenli, Alpak ve Yılmaz, 2018). Çocukların kendilerine pek de uygun olmayan kentlerde büyümelerinin kişisel gelişimleri, yaratıcılık ve sorumluluk becerileri üzerinde olumsuz etkileri olmaktadır. Kent karmaşası ve ebeveyn kontrolü nedeniyle çocuklar evlere, okul yolunda bile araçlara, gezme yeri olarak alışveriş merkezlerine hapsedilmekte ve okul-ev dışında kentsel mekanları çok fazla kullanamamaktadırlar (Çakırer Özservet, 2015b). Kentlerde çocukların özgürce oynayabilecekleri oyun alanlarının eksikliği kent planlamasının önemli bir sorunu olarak görülmektedir. Çocukların kentlerdeki dış mekanlardan uzak kalmaları, zaman içerisinde fiziksel, psikolojik, zihinsel ve sosyal gelişimlerini olumsuz etkilemektedir. Doğanın kendilerine sunabileceği çeşitli mekanlardan mahrum kalan şehirli çocuklar paylaşma, dayanışma ve kendini fark edip geliştirme imkanlarından uzak kalmaktadırlar. Bu durum geleceğin yetişkinlerinin mekân deneyimi açısından kısıtlı yetişmeleri anlamına gelmektedir (Çakırer Özservet, Oğuz, Uzun Kocamış ve Özdemir Güzel, 2020). Çocukların güvenli, destekleyici ve zengin çevrelerde büyümeleri sağlıklı bir çevre algısı geliştirmelerine ve topluma daha olumlu bir şekilde katkıda bulunmalarına imkân tanır. Bu sebeple çocukların çevreyle etkileşimlerinin onların genel gelişimi ve yaşam kalitesi üzerinde derin ve kalıcı etkileri bulunmaktadır (Gedik, 2015).

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (2018: 8) özel amaçları arasında *"Yaşadığı çevre ile dünyanın genel coğrafi özelliklerini tanıyarak insan ile çevre arasındaki etkileşimi açıklamaları ve mekânı algılama becerilerini geliştirmeleri"* maddesi bulunmaktadır. İnsan yaşamı için gerekli mekânsal temel bilgi, beceri ve değerleri öğrencilere kazandırmayı amaçlayan "İnsanlar, Yerler ve Çevreler" öğrenme alanı ile sosyal bilgiler dersinin okutulduğu bütün sınıf seviyelerinde öğrencilere kazandırılması hedeflenen becerilerden birisi de mekânı algılama becerisidir. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda (2018: 11) öğrencilerin bu alana *"basitten karmaşığa, yakından uzağa ve bulunduğu yerden çevreye doğru açılan ve gittikçe karmaşık bir hal alan bir yaklaşım ile dahil edileceği"* belirtilmiştir. "İnsanlar, Yerler ve Çevreler" öğrenme alanı kazanımlarında *"günlük yaşamda kullandığı"*

mekanlar, yaşadığı yer ve çevre” kavramları yer almaktadır (MEB, 2018). 2024 yılında güncellenen Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı özel amaçlarından; *“Yaşadığı çevrenin ve ülkemizin doğal çevre özelliklerini tanımaları, doğa ve insan arasındaki etkileşimi çözümlemeleri ve doğal kaynakları koruma sorumluluğuna sahip olmaları”* ile *“Sürdürülebilir bir yaşam için yerelden küresele insanın doğal ve beşeri çevre etkileşimini sorgulamaları”* maddeleri ile yaşanan kentten hareketle çevre vurgusu görülmektedir (MEB, 2024a: 4). 2018 tarihli Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’ndaki “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanı ise “Evimiz Dünya” öğrenme alanı olarak değişmiştir. Bu öğrenme alanında; temel düzeyde harita kullanımı, insanın yaşadığı yerin coğrafi koşullarından nasıl etkilendiği ve bu koşulları nasıl etkilediği, yakın çevrede yaşanan afetler ve bu afetlerin olası etkilerinin azaltılmasına değinilmiştir. 2018 tarihli Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’ndaki mekân algılama becerisi, mekânsal düşünme becerisi olarak değiştirilmiştir. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni (2024) kapsamında, Sosyal Bilimler Alan Becerileri olarak, alanın kendine özgü yapısı ve çağın gereklilikleri göz önüne alınarak belirlenen 17 alan becerisinin içinde mekânsal düşünme becerisi de yer almaktadır. Mekânsal düşünme becerisi; insanların dünyayı modellemek, problemleri yapılandırmak, yapılandırdıkları problemlere cevap ve çözümler bulmak için mekânı kullanmalarını sağlamaktadır. Mekânsal düşünme becerisi; konum algılama, mekânın coğrafi koşullarını tanımlama, mekânsal bağlantıları çözümleme, mekanları karşılaştırma, mekânsal etkiyi sorgulama, mekânsal bölge belirleme/çizme, mekânsal hiyerarşiyi çözümleme, mekânsal geçiş ile ilgili çıkarımda bulunma, mekânsal analogi yapma, mekânsal deseni algılama ve mekânda desenlenen farklı coğrafi olay, olgu, konu veya mekânları çözümleme bütünlük becerilerinden oluşmaktadır (MEB, 2024b).

Literatürde yer alan çalışmalar incelendiğinde, araştırmaların genellikle üniversite öğrencilerinin kentsel çevre algılarına yönelik olduğu tespit edilmiştir (Tunçel, 2002; Aliagaoglu, 2007; Karadağ ve Turut, 2013; Temurçin ve Keçeli, 2015; Türkan 2017; Varnacı Uzun, 2018; Cinel ve Bahtiyar Karadeniz, 2021; Utkugün, 2021; Eklemezler, 2022; Karakaş, Saraçlı ve Koyuncu, 2023). Okul öncesi, ilkokul ve ortaokul seviyesinde kentsel çevre algısına yönelik az sayıda çalışma bulunmaktadır. Düzenli ve Deniz (2019) Kayseri ili örneğinde okul öncesi dönem çocuk resimlerinde kentsel çevre algısını inceledikleri çalışmalarında, çocukların daha çok yaşadıkları çevreyi ve çevrelerinde gördüklerini resmettikleri sonucuna ulaşmışlardır. Çalışkan (2022) ortaokul öğrencilerinin şehir kavramına ilişkin algılarını metaforlar yoluyla belirlemek üzere gerçekleştirdiği çalışmada; öğrencilerin 82 farklı metafor geliştirdikleri ve bu metaforlardan çiçek, ağaç, ev, çöplük ve hayat metaforlarının frekanslarının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Balcı Öztürk (2023) 8-12 yaş arası çocukların kentsel mekân algısı ve tasarım kabiliyetlerine etkilerini incelediği çalışmada çocuklara Antik Çağ’dan Modern Çağ’a kadar geniş bir tarih aralığında kent örnekleri üzerinden teorik bilgiler verilmiş ve çocuklardan hayallerindeki kentsel mekanları iki ya da üç boyutlu olarak ifade etmeleri istenmiştir. Araştırmada, öğrencilerin kent ve kentsel mekanlara yönelik farkındalık kazandıkları ve üç boyutlu düşünebilme kabiliyetlerinin geliştiği sonucuna ulaşılmıştır. Utkugün, Yıldırım ve Kaya (2023) Afyonkarahisar ili örneğinde ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin yaşadıkları kenti nasıl algıladıklarını resimler üzerinden inceledikleri çalışmalarında, öğrencilerin resimlerinde en çok kullandıkları unsurların Afyon kalesi, sucuk, lokum, yeşil alanlar, trafik sorunu, kaplıcalar, ev, haşhaş, oyun oynayan çocuklar, mutlu insanlar ve dağ olduğu tespit edilmiştir. Kurt Çavuş’a (2024) göre çocukların kent yaşamını algılamaları ve mekân algıları önemli bir araştırma konusudur. İnsanların çevrelerini algılaması ve bu algıdan etkilenen gündelik aktiviteleri nasıl birbirinden farklı olarak gelişmekte ise kente yönelik değerlendirmeleri de farklılaşmaktadır. Mekân algılamaları farklı olan gruplardan birisi de çocuklardır (Çakırer Özservet, 2019). Bu bağlamda ortaokul öğrencilerinin yaşadığı kent özelinde kentsel çevre

algılarına yönelik görüşlerinin araştırılması önemli görülmüştür. Bu çalışmanın amacı ortaokul öğrencilerinin Bursa ili örneğinde kentsel çevre algılarının belirlenmesidir. Bu amaca ulaşabilmek için şu sorulara yanıt aranmıştır:

- 1.Ortaokul öğrencilerinin Bursa kentine yönelik görüşleri nelerdir?
- 2.Ortaokul öğrencilerinin Bursa’da trafik ve ulaşımaya yönelik görüşleri nelerdir?
- 3.Ortaokul öğrencilerinin Bursa’da yaşanan çevre sorunlarına yönelik görüşleri nelerdir?
- 4.Ortaokul öğrencilerinin Bursa Kentine yönelik çizdikleri resimlerde yer verdikleri unsurlar nelerdir?

2. Yöntem

2.1. Araştırma Deseni

Ortaokul öğrencilerinin Bursa ili örneğinde kentsel çevre algılarını belirlemeyi amaçlayan bu araştırma nitel araştırma yönteminde, fenomenoloji deseninde tasarlanmıştır. Nitel araştırmalar, algı ve olayların doğal ortamda, gerçekçi ve bütüncül bir biçimde belirlenmesine imkân tanımaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Araştırmada çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin düşüncelerine yükledikleri anlamlar ve bu düşüncelerini nasıl aktardıklarını tespit etmeye daha uygun olması sebebiyle fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Herhangi bir konuda kişilerin zihinlerinde var olan yapıların keşfedilmesini amaçlayan bir araştırma deseni olan fenomenoloji çalışmalarında kişilerin bir kavram ile ilgili yaşadıkları deneyimlerin ortak anlamını keşfetme söz konusudur (Christensen vd., 2014; Creswell, 2021).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu 2023-2024 eğitim öğretim yılı Bursa il merkezinde bulunan bir ortaokulun 5, 6, 7. ve 8. sınıfında öğrenim görmekte olan 12 kadın, 12 erkek toplamda 24 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Maxwell’e (2018) göre amaçlı örneklemede derinlemesine araştırma yapılabilmesine uygun bilgi açısından zengin durumlar seçilmektedir. Bilgi açısından zengin durumlar araştırmacıların mümkün olduğunca fazla bilgiye ulaşabilmesine imkân tanımaktadır (Patton, 2018). Ölçüt örnekleme ise önceden belirlenmiş ölçüt ya da ölçütleri karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu araştırmada çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin belirlenmesindeki ölçüt; yüksek, orta ve düşük başarı grubunda olmaktır. Çalışma grubunu oluşturan öğrenciler gerçek isimleri yerine Ö1, Ö2....Ö24 şeklinde kod ve numaralar kullanarak sunulmuştur. Tablo 1’de çalışma grubuna ait özellikler yer almaktadır.

Tablo 1. Çalışma Grubuna Ait Özellikler

		f	%
Cinsiyet	Kadın	12	50
	Erkek	12	50
Sınıf seviyesi	5.sınıf	6	25
	6.sınıf	6	25
	7.sınıf	6	25
	8.sınıf	6	25
Doğum Yeri	Bursa	13	55
	İstanbul	3	13
	Ankara	1	4
	Adana	1	4
	Adapazarı	1	4
	Kırıkkale	1	4
	Kocaeli	1	4
	Rize	1	4
	Van	1	4
	Yozgat	1	4
Anne eğitim durumu	İlkokul	2	8
	Ortaokul	-	-
	Lise	14	58
	Lisans	7	30
	Lisans Üstü	1	4
Baba eğitim durumu	İlkokul	1	4
	Ortaokul	1	4
	Lise	11	46
	Lisans	10	42
	Lisans Üstü	1	4

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formları araştırma problemine yönelik hazırlanan bütün soruların kullanılmasını güvence altına almaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Yarı yapılandırılmış görüşme formunun hazırlık sürecinde araştırmanın amacı doğrultusunda literatür taraması yapılmış ve açık uçlu sorular oluşturulmuştur. Hazırlanan sorular coğrafya eğitimi ve ölçme değerlendirme alanında iki alan uzmanı görüşüne sunulmuş, alan uzmanlarından gelen dönütler doğrultusunda soruların sayı, kapsam ve anlaşılabilirlik açısından yeniden düzenlenerek görüşme formuna son hali verilmiştir.

Görüşme formunun ilk bölümünde çalışma grubunu betimlemek üzere cinsiyet, sınıf seviyesi, doğum yeri, anne ve baba eğitim durumlarına yönelik sorular bulunmaktadır. İkinci bölümde öğrencilerin kentsel çevre algılarını belirlemek üzere; Bursa kenti hakkında olumlu ve olumsuz görüşleri, trafik ve ulaşım hakkında görüşleri, yaşanan çevre sorunlarına ait görüşlerine yönelik sorular bulunmaktadır. Ayrıca öğrencilerden Bursa kentine yönelik zihinlerinde canlanan görüntüleri çizimleri istenmiştir. Lewis ve Greene (1983) çocukların anket sorularını cevaplamayı ya da röportajları sevmeyebileceklerini ancak resimleri sıkılmadan ve gönüllü olarak çizeceklerini belirtmiştir. Çizimler çocukların bakış açılarına ulaşmak için verimli bir araç olarak kabul edilmektedir (Thomson, 2009). Bu sebeple araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşmelere ek olarak öğrencilerin çizdikleri resimler kullanılmıştır.

2.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Veri toplama süreci Afyon Kocatepe Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan (Etik Kurul Kararı 15.11.2023 tarih ve 2023/315 karar) etik izin alınarak başlamıştır. Uygulama MEB'e bağlı bir ortaokulda gerçekleştirileceği için Bursa il Valiliğine bağlı İl Millî Eğitim Müdürlüğünden resmi izin alınmıştır. Araştırma verileri 12.02.2024-23.02.2024 tarihleri arasında, çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin uygun oldukları zaman dilimleri içinde, her bir öğrenciyle yapılan yüz yüze görüşmeler sonucunda toplanmıştır. Merriam'a (2018) göre yarı yapılandırılmış görüşmeler konuşmanın akışına göre yöneltilecek ek sorularla cevapların detaylandırılmasına ve araştırma konusu hakkında yeni fikirlere ulaşılmasına imkân tanımaktadır. Yıldırım ve Şimşek (2018) yarı yapılandırılmış görüşmelerin yazmaya ve işaretlemeye dayalı anketlerdeki sınırlılıktan uzak olduğunu, bu sebeple derinlemesine bilgi edinmeye uygun olduğunu ifade etmiştir.

Görüşmelere başlamadan önce katılımcılara çalışma hakkında bilgi verilmiş, görüşmeler sırasında söylediklerinin yalnızca araştırma kapsamında kullanılacağı ve kişisel bilgilerinin gizli tutulacağı ifade edilmiştir. Veri kaybının önüne geçmek üzere görüşmelerin kayıt altına alınması için katılımcıların onayı alınmıştır. Görüşmelerde yönlendirici ifadeler kullanılmamış, katılımcıların görüşlerini rahat bir şekilde ifade edebilecekleri bir ortam oluşturulmasına özen gösterilmiştir. Katılımcılarla uzun süreli iletişim kurmak ve derinlemesine veri toplayabilmek için görüşmelerin kısa sürmemesine özen gösterilmiştir. Katılımcıların görüşme sorularına verdikleri cevapları detaylandırmak üzere neden, nasıl, niçin gibi sonda sorular kullanılmıştır. Her bir katılımcıyla yapılan görüşme yaklaşık olarak 20-25 dakika kadar sürmüştür. Görüşme sonrasında katılımcılardan Bursa denilince zihinlerinde canlanan görüntüleri çizmeleri istenmiştir. Katılımcıların aceleye getirmeden, düşünerek çizim yapmaları için onlara bir gün süre verilmiş, öğrenci resimleri elden teslim alınmıştır.

Veri toplama süreci tamamlandıktan sonra görüşmelere ait ses kayıtları Microsoft Office Word programı kullanılarak yazıya geçirilmiş, resimler tarayıcı ile dijital ortama aktarılmıştır. Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi; verilerin ayrıntılı şekilde incelenmesi, verilerdeki benzerlikler dikkate alınarak kod, alt tema ve temaların oluşturulması sonucunda verilerin anlamlı hale getirilmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Görüşmelerde elde edilen verilerden hareketle kodlar oluşturulmuş, oluşturulan kodların ortak yönleri belirlenerek alt temalar ve temalar belirlenmiştir. Öğrencilerin çizdikleri resimler tek tek incelenmiş, resimlerde bulunan kavramlar tespit edilmiş, alt temalar oluşturulmuştur. Veri analizinin son aşamasında veriler kodlar, alt temalar ve temalar şeklinde tablolarla sunulmuş, doğrudan alıntılarla desteklenmiştir.

2.5. Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenirliliği sağlamak için belli stratejiler bulunmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu araştırmada geçerlik ve güvenirliliği sağlamak üzere; inandırıcılık (iç geçerlik) ve transfer edilebilirlik (aktarılabirlik) için yapılanlar detaylı olarak açıklanmıştır.

Nitel araştırmalarda araştırma süreci ve sonuçların açık, tutarlı ve başka araştırmacılar tarafından teyit edilebilir olması gerekmektedir. Bu sebeple araştırmacıların; araştırma sürecinin tutarlılığına, verilerin nesnel bir yaklaşımla toplanıp analiz edildiğine, ulaştığı bulguların gerçekliğine ve sonuçların benzer ortamlarda da geçerliliğine yönelik kanıtlar sunması gerekmektedir. Yıldırım ve Şimşek'e (2018) göre inandırıcılığı sağlamak üzere; uzun süreli etkileşim, derin odaklı veri toplama, veri çeşitlemesi, uzman görüşü ve katılımcı teyidi gibi stratejiler kullanılmaktadır. Bu araştırmada inandırıcılığı sağlamak üzere görüşmelerin uzun sürmesine özen gösterilmiş, görüşmelerde derinlemesine sorular kullanılmıştır. Veri çeşitlemesini sağlamak üzere görüşmelere ek olarak

öğrencilerin çizdikleri resimler de veri kaynağı olarak kullanılmıştır. Ayrıca veri analizleri uzman görüşüne sunularak araştırmacılar ve alan uzmanının kodlamaları karşılaştırılmıştır. Uyuşum yüzdesi Miles ve Huberman'ın (1994) (Güvenirlilik=Görüş Birliği/Görüş Birliği+Görüş Ayrılığıx100) formülü kullanılarak .89 olarak hesaplanmıştır. Miles ve Huberman'a (1994) göre güvenirlik hesaplamalarının .70'in üstünde olması araştırmanın güvenilir kabul edilebileceğini göstermektedir. Veri analizinde araştırmacılar ve alan uzmanının görüş ayrılıklarının bulunduğu yerler tekrar değerlendirilerek görüş birliği sağlanmıştır.

Transfer edilebilirlik (aktarılabirlik); araştırma sürecini detaylı olarak açıklamak, örneklem seçiminde azami çeşitliliğin sağlanması, etik ilkelere özen göstererek ortam ve katılımcıların tanımlanması, bulguların doğrudan alıntılarla desteklenmesidir (Merriam, 2018; Yıldırım ve Şimşek, 2018). Araştırma sürecinin detaylı biçimde rapor edilmesi ve sonuçlara ulaşım şeklinin ayrıntılı olarak açıklanması nitel araştırmalarda geçerliğin önemli ölçütlerindendir (Creswell, 2021). Bu araştırmada yöntem bölümünde veri toplama ve analiz süreci detaylı şekilde açıklanmıştır. Ayrıca uygulama okulu ve çalışma grubunun bilgileri gizli tutulmuş, çalışma grubunu oluşturulmasında ölçütler belirlenerek farklı sınıf seviyelerinden yüksek, orta ve düşük başarı grubunda bulunan öğrenciler seçilerek katılımcı zenginliği sağlanmıştır. Bulgular, öğrenci görüşlerinden ve resimlerinden doğrudan alıntılar yapılarak sunulmuş, bu sayede ayrıntılı betimleme yapılması hedeflenmiştir.

2.6. Etik

Bu araştırmanın, Afyon Kocatepe Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan 15.11.2023 tarihinde 2023/315 sayılı kararıyla verilen etik kurul izni bulunmaktadır.

3. Bulgular

Ortaokul öğrencilerinin Bursa kenti örneğinde kentsel çevre algıları; Ortaokul öğrencilerinin Bursa kentine yönelik görüşleri, Bursa'da trafik ve ulaşımaya yönelik görüşleri, Bursa'da yaşanan çevre sorunlarına yönelik görüşleri ve Bursa kentine yönelik çizdikleri resimler üzerinden değerlendirilmiştir.

Tablo 2'de ortaokul öğrencilerinin Bursa kentine yönelik görüşleri yer almaktadır.

Tablo 2. Ortaokul Öğrencilerinin Bursa Kentine Yönelik Görüşleri

Temalar	Alt Temalar	Kodlar	f
Beğenilen Yönler	Şehir İmajı	Şehrin öğrenciler tarafından beğenilmesi/sevilmesi	23
		Gezilecek alanların fazla olması	12
		Güvenli bir şehir olması	7
		Şehirde yaşayan insanların iyi/anlayışlı/kibar olması	4
		Arkadaşlarının yaşadığı şehir olması	1
	Doğal ve Tarihi Güzellikler	Tarihi alanların bulunması	18
		Doğal güzelliklere sahip olması	15
		Yeşil alan/orman/parkların olması	13
	Sosyal ve Ekonomik Faktörler	Sanayinin gelişmiş olması	10
		İş imkânlarının fazla olması	6
		Yemeklerinin güzel olması	4
		Sosyo-kültürel aktivitelerin olması	4
		Eğitim imkânlarının iyi olması	4
		Sağlık imkânlarının iyi olması	3
		Çok sayıda camisinin olması	1

Eleştirilen Yönler	Ulaşım ve Altyapı İmkânları	Ulaşım açısından gelişmiş olması	6
		Gelişmiş bir şehir olması	6
		Diğer büyükşehirlere göre yaşanılabilir olması	2
		Büyükşehir belediyesi olması	2
		Diğer şehirlere ulaşımının kolay olması	1
	Çevresel Faktörler	Havaşının temiz olması	3
		İkliminin ılıman olması	1
	Çevresel ve İklim Yönelik Problemler	Çevre kirliliğinin olması	10
		Sokaklarda çöp kovası sayısının az olması	4
		Hava kirliliği olması	4
		Orman yangınlarının çıkması	2
		Havanın nemli olması	1
		Kış mevsiminin rüzgârlı/yağışlı geçmesi	1
	Ulaşım ve Altyapı Sorunları	Trafik sorununun olması	19
		Yolların/sokakların dar/bozuk olması	4
		Toplu taşıma araçlarının az olması	1
		Havaalanının çok işlek olmaması	1
	Nüfus ve Yoğunluk	Kalabalık bir şehir olması	10
		Göç alan bir şehir olması	3
		Yeni binalar yapılarak yeşil alanların azalması	3
		Düzensiz kentleşmenin olması	1
	İnsan Davranışları	İnsanların doğal ve tarihi güzelliklere zarar vermesi	3
		İnsanların argo konuşması	1
		İnsanların duyarsız davranışları	1
	Şehir İmajı	Pahalı bir şehir olması	1
		Şehrin öğrenciler tarafından beğenilmemesi/sevilmemesi	1
		Arkadaşlarının yaşadığı şehir olmaması	1

Tablo 2’de görüldüğü üzere ortaokul öğrencilerinin Bursa kentine yönelik görüşleri, beğenilen yönler ve eleştirilen yönler temaları üzerinden değerlendirilmiştir. Öğrencilerin Bursa kentine yönelik beğendikleri yönler; şehir imajı, doğal ve tarihi güzellikler, sosyal ve ekonomik faktörler, ulaşım ve altyapı imkânları ile çevresel faktörler alt temaları olarak analiz edilmiştir.

Bursa kentine yönelik görüşlerini şehir imajı üzerinden açıklayan öğrenciler; şehrin öğrenciler tarafından sevilmesi, gezilecek alanlarının fazla olması, güvenli bir şehir olması, şehirde yaşayan insanların iyi/anlayışlı/kibar olması ve arkadaşlarının yaşadığı şehir olması vurgusunda bulunmuşlardır. Ö2 “Yaşadığım yer beni derinden etkiliyor... Bursa’da olmak bana şanslı hissettiriyor, mutluyum burada yaşamaktan...”, Ö4 “Mutluyum çünkü yaşadığım şehirde oyun oynayabileceğim, gezebileceğim birçok yer var. Bursa’da yaşamak keyifli...” ve Ö15 “...Yaşadığım çevre turistik açıdan çok güzel, gezilecek yerler var. Eğlenceli. İnsanlar sevgi dolu. Bence Bursa’da yaşamak güzel. Diğer şehirlerde gezilecek yerler az....Bursa’da gezilip görülecek yerler fazla....Bursa’da arkadaş edinmek çok kolay, insanlar sıcakkanlı...Bursa’da olmak avantajdır...” ifadeleriyle Bursa kentine yönelik görüşlerini açıklamışlardır. Ö6 “...Çok fazla polis, jandarma var. Her sitenin güvenlik görevlisi var. Kendimi güvende hissediyorum...” ve Ö17 “Yaşadığım çevrede güvenli hissediyorum. Etrafımda kötü şeyler olmuyor. Hem güvende, hem mutlu hem de huzurlu hissediyorum...” diyerek Bursa’nın güvenli bir şehir olduğunu belirtmişlerdir.

Bursa kentine yönelik görüşlerini doğal ve tarihi güzellikler üzerinden açıklayan öğrenciler; tarihi alanların bulunması, doğal güzelliklere sahip olması ve yeşil alan/orman/parkların olması vurgusunda bulunmuşlardır. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şu şekildedir:

Ö8 “...Bursa’da yaşamak Ulu Camii, Esnaf Çarşısı ve bilmediğim birçok yerle iç içe yaşamının beni tarihsel olarak geliştirdiğini düşünüyorum. Tarihi değerleri ve kültürü öğreniyorum. Kültürel çeşitlilik beni mutlu ediyor...”

Ö10 “Bol oksijenli, güzel ağaçlıkları olan, mutluluk yayan bir şehir. Doğal çevresi ve yeşilliği çok fazla olan bir şehir...”

Ö13 “Olumsuz yönleri olsa bile Bursa’da yaşamaktan çok mutluyum. Bursa’yı çok seviyorum. Coğrafi ve kültürel açıdan oldukça zengin bir şehirde yaşadığımı farkındayım. İstedğimiz zaman doğa, deniz veya göl kenarına en fazla bir saat içinde ulaşabiliyoruz. Bunun yanı sıra kültürel olarak zengin bir şehirde yaşadığım için şehrin tarihi ve doğal güzelliklerini müsait olduğum zamanlarda gezebiliyorum...”

Ö20 “...Geçmişten kalan tarihi eserlerle iç içe olması beni geçmiş ile gelecek arasında bir yolculuğa çıkarıyor...”

Bursa kentine yönelik görüşlerini sosyal ve ekonomik faktörler üzerinden açıklayan öğrenciler; sanayinin gelişmiş olması, iş imkânlarının fazla olması, yemeklerinin güzel olması, sosyo-kültürel aktivitelerinin olması, eğitim ve sağlık imkânlarının iyi olması ve çok sayıda camisinin olması vurgusunda bulunmuşlardır. Ö5 “...Bursa’nın yemeklerini seviyorum. Cantık, pideli köfte, İskender çok lezzetli.” ve Ö18 “...Yemek kültürü çok iyi. Tarihi lokantaları var...” ifadeleriyle yemeklerini, Ö11 “...Bursa sanayii şehri, iş imkanı fazla” diyerek sanayisini, Ö18K “...İbadet için birçok camii var” diyerek camileri Ö24 “...Sık sık festivaller düzenleniyor. Enginar Festivali, Balkan Festivali, Çocuk Şenlikleri gibi...” ifadeleriyle Bursa’nın sosyal ve ekonomik hayatına yönelik görüşlerini ifade etmişlerdir.

Bursa kentine yönelik görüşlerini ulaşım ve altyapı imkânları üzerinden açıklayan öğrenciler; ulaşım açısından gelişmiş olması, gelişmiş bir şehir olması, diğer büyükşehirlerle göre yaşanılabilir olması, büyükşehir belediyesi olması ve diğer şehirlere ulaşımının kolay olması vurgusunda bulunmuşlardır. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şu şekildedir:

Ö8 “...Bursa her şehre yakın. Diğer illere kolay ulaşılabilirliği var...”

Ö10 “...Bursa’nın olumlu yönlerinden biri büyükşehir belediyesi olması...”

Ö17 “...Bursa’nın nüfusu diğer büyükşehirlerle göre fazla değil ve o şehirlere göre büyük sorunları yok...”

Ö23 “...Bence Bursa büyükşehirler arasında iyi bir seçim....”

Bursa kentine yönelik görüşlerini çevresel faktörler üzerinden açıklayan öğrenciler; havasının temiz olması ve ikliminin ılıman olması vurgusunda bulunmuşlardır. Ö14 “...Bursa yemyeşil bir yer, beni rahatlatıyor, sakinleştiriyor. Temiz bir havası var, burada kendimi mutlu hissediyorum...” ve Ö18 “...Havası güzel, her anlamda güzel bir şehir...” ifadeleriyle Bursa’nın temiz havası ve ılıman iklimini belirtmişlerdir.

Öğrencilerin Bursa kentine yönelik eleştirdikleri yönler; çevresel ve iklimle yönelik problemler, ulaşım ve altyapı sorunları, nüfus ve yoğunluk, insan davranışları ve şehir imajı alt temaları olarak analiz edilmiştir. Bursa kentini çevresel ve iklimle yönelik problemler üzerinden eleştiren öğrenciler; çevre kirliliğinin olması, sokaklarda çöp kovası sayısının az olması, hava kirliliği olması, orman yangınlarının çıkması, havanın nemli olması ve kış mevsiminin rüzgârlı/yağışlı geçmesi vurgusunda bulunmuşlardır. Çevre kirliliğine yönelik görüşlerini Ö2 “...Bazı yerlerde çöp kovası sayısı az, mesela bizim evin orda çöp kovası yok. Çevre kirliliği çok arttı. Yeşil Bursa artık yeşil Bursa değil!” şeklinde ifade etmiştir. Ö4 çevre sorunlarını Bursa’nın sanayi şehri olması ile ilişkilendirerek “...Bursa bir sanayii şehridir. Bu durum fabrika bacalarından zehirli dumanların çıkmasına ve hava kirliliğine sebep oluyor. Nüfusun fazlalığı trafiğin yoğun olup çok fazla egzoz gazının havaya salınması gibi olumsuzluklar ortaya çıkartıyor...”

demıştır. Ö21 ise Bursa'nın doğal ve tarihi mekanlarının kirliliğini şu şekilde eleştirmiştir: *"...Bursa'da tatillerde gezip görebileceğimiz çok fazla tarihi yer var. Şehirden biraz uzaklaşmak ve temiz hava almak için de yerler var. Bu çok güzel. Ama öyle yerler düzenli olarak temizlense ve bakım yapılırsa çok daha güzel olur. Mesela Mudanya'ya gidip deniz havası almak çok iyi geliyor ama aslında etraf o kadar kirlidir ki, deniz o kadar kirlidir ki ben eğlenmek yerine üzülüyorum..."* ve Ö24 *"...Kış aylarında gerçekleşen lodos ve sağanak yağış ve bu zamanlarda yollardaki göçüklerin bizi ıslatması Bursa'nın olumsuz yönüdür..."* diyerek Bursa'nın ikliminin yaşamlarına olumsuz etkisinden bahsetmişlerdir.

Bursa kentini ulaşım ve altyapı sorunları üzerinden eleştiren öğrenciler; trafik sorununun olması, yolların/sokakların dar/bozuk olması, toplu taşıma araçlarının az olması, havaalanının çok işlek olmaması ve düzensiz kentleşmenin olması vurgusunda bulunmuşlardır. Ö5 *"...Bursa büyükşehir olduğu için trafik çok yoğun oluyor, insanlar ulaşım sıkıntısı çekiyor..."*, Ö15 *"...Toplu taşıma çok az, kalabalık oluyor..."*, Ö16 *"...Bizim çoğu yolumuz yamalı, düzgün bir yol yok, okul yolları tehlikeli ve çukurlu. Yağmur yağdığında bu çukurlar su ile doluyor, araba geçtiğinde ıslanıyorum..."* ve Ö20 *"...Düzensiz kentleşmenin olması, sürekli her yere binalar yapılması..."* diyerek ulaşım ve altyapı sorunlarını eleştirmişlerdir.

Bursa kentini nüfus ve yoğunluk üzerinden eleştiren öğrenciler; kalabalık bir şehir olması, göç alan bir şehir olması ve yeni binalar yapılarak yeşil alanların azalması vurgusunda bulunmuşlardır. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşü şu şekildedir:

Ö2 *"...Bursa son zamanlarda çok kalabalıklaştı. Yüzölçümüne göre nüfus yoğunluğu fazla....Nüfusun artması sınıfların kalabalık olmasına neden oldu..."*

Ö6 *"...Bursa aşırı kalabalık bir yer. İmkânlarından dolayı göç alan bir yer..."*

Ö18 *"...Nüfus arttığı için daha fazla inşaat için yeşillikler kesiliyor. Bursa'da yeteri kadar ev var ama nüfus arttıkça yetersiz kalıyor..."*

Bursa kentini insan davranışları üzerinden eleştiren öğrenciler; insanların doğal ve tarihi güzelliklere zarar vermesi, insanların argo konuşması ve duyarsız davranışları vurgusunda bulunmuşlardır. Ö3 *"...Bursa'nın her kesimden göç alan bir şehir olması insanlarda argo konuşmalara sebep oluyor. Çünkü herkesin kültürü farklı..."* diyerek argo konuşmayı, Ö21 *"...Keşke insanlar hem doğaya, hem hayvanlara hem de diğer insanlara karşı daha görgülü olsa. Böylece bu güzel yerler daha temiz olabilir ve insanlar bir arada daha mutlu yaşayabilir..."* ve Ö22 *"...Doğal güzelliklerimize ve tarihi eserlerimize insanların zarar vermesi. Yerlere çöp atıyor insanlar..."* diyerek insan davranışları ve iletişim konusunda görüş belirtmişlerdir.

Bursa kentini şehir imajı üzerinden eleştiren öğrenciler; pahalı bir şehir olması, şehrin öğrenciler tarafından beğenilmemesi/sevilmemesi ve arkadaşlarının yaşadığı şehir olmaması vurgusunda bulunmuşlardır. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şu şekildedir:

Ö11 *"...Bence Bursa fiyat olarak çok pahalı bir şehir, istediğimi alamıyorum..."*

Ö12 *"...Bursa'yı sevmiyorum çünkü burada çok arkadaşım yok, ailemle iş imkanlarından dolayı geldik, kendimi buraya ait hissetmiyorum..."*

Tablo 3'te ortaokul öğrencilerinin Bursa'da trafik ve ulaşımaya yönelik görüşleri yer almaktadır.

Tablo 3. Ortaokul Öğrencilerinin Bursa’da Trafik ve Ulaşım Yönelik Görüşleri

Alt Temalar	Kodlar	f
Tespitler	Merkezi yerlerde/belirli saatlerde trafik yoğunluğu yaşanması	22
	Araba sayısının fazla olması	6
	Yolların yetersiz/hasarlı olması	5
	Toplu taşıma ulaşım imkanlarının yetersiz olması	5
	Trafik yoğunluğunun zaman kaybı yaşatması	5
	Trafikte insanların bilinçsiz/saygısız davranışlarda bulunması	5
	Okul çıkışında araba/trafik yoğunluğu yaşanması	3
	Kaldırımların yetersiz olması	2
	Toplu taşıma araçlarının kalabalık olması	1
	Yollarda ışıklandırmanın yetersiz olması	1
Öneriler	İnsanlar kişisel araçları yerine toplu taşıma araçlarını kullanmalı	10
	Yeni yol/köprü/tünel yapılmalı	10
	Trafik yoğunluğunu azaltmak için yollar genişletilmeli	6
	Toplu taşıma sefer ve araç sayıları arttırılmalı	5
	Trafik yoğunluğunu azaltmak için trafik polisleri görevlendirilmeli	4
	İnsanlar bilinçlenmeli	3
	Sağ şerit büyük araçlara ayrılmalı	2
	Yollar yenilenmeli	2
	Yollara güvenlik kameraları yerleştirilmeli	2
	Benzin/mazotlu arabalar yerine hibrit arabalar kullanılmalı	2
	Raylı sistemler yaygınlaşmalı	2
	Alternatif yollar kullanılmalı	1
	Toplu taşıma araçları daha hızlı hale getirilmeli	1
	Yaya kaldırımları olmalı	1
	Yollar ışıklandırılmalı	1
	Okul çevresinde trafik levhaları olmalı	1
	Trafik ışıkları arttırılmalı	1
Hisler	Büyük araçların korkutucu olması	2
	Kaldırım olmamasının güvensiz hissettirmesi	2
	Araçların su sıçratmasının rahatsız etmesi	1
	Trafikte yaşanan gerginlik/kavgaların korkutucu olması	1
	Araç fazlalığının güvensiz hissettirmesi	1

Tablo 3’de görüldüğü üzere ortaokul öğrencilerinin Bursa’da trafik ve ulaşım yönelik görüşleri; tespitler, öneriler ve hisler alt temaları üzerinden değerlendirilmiştir.

Öğrencilerin Bursa’da trafik ve ulaşım yönelik tespitleri, merkezi yerlerde/belirli saatlerde trafik yoğunluğunun yaşanması, araba sayısının fazla olması, yolların yetersiz/hasarlı olması, toplu taşıma ulaşım imkanlarının yetersiz olması, trafik yoğunluğunun zaman kaybı yaşatması, trafikte insanların bilinçsiz/saygısız davranışlarda bulunması, okul çıkışında araba/trafik yoğunluğunun yaşanması, kaldırımların yetersiz olması, toplu taşıma araçlarının kalabalık olması, yollarda ışıklandırmanın yetersiz olması olarak vurgulanmıştır. Ö4 “...Trafik ve ulaşım Bursa’nın en büyük problemlerden biridir. Trafik bazı saatlerde ve bazı yönlerde çok yoğun oluyor. Özellikle iş çıkışı saatlerinde ve hafta sonları gezmeye gidilecek yerlerde...” ve Ö9 “...Trafik durumu bölgelere göre değişiyor fakat yine de trafik çok sıkışık oluyor ve bazen okula veya işe geç kalmamıza sebep oluyor” ifadeleriyle Bursa’da yaşanan trafik yoğunluğunu belirtmişlerdir. Ö6 “...Bursa’da ulaşım imkanları iyi değil. Otobüs saatleri uygun değil çok sefer yok. Metro yeterli değil. Toplu taşıma sayısı yeterli değil...”

ifadeleriyle toplu taşıma imkanlarının yetersizliğini vurgulamışlardır. Ö8 ise “...Trafik tıkanıldığında çok zaman kaybediyorum...” diyerek trafiğin zaman kaybına neden olduğunu ifade etmiştir.

Öğrencilerin Bursa’da trafik ve ulaşım yönelik; insanlar kişisel araçları yerine toplu taşıma araçlarını kullanmalı, yeni yol/köprü/tünel yapılmalı, trafik yoğunluğunu azaltmak için yollar genişletilmeli, toplu taşıma sefer ve araç sayıları arttırılmalı, trafik polisleri görevlendirilmeli, insanlar bilinçlenmeli, sağ şerit büyük araçlara ayrılmalı, yollar yenilenmeli, yollara güvenlik kameraları yerleştirilmeli, benzin/mazotlu arabalar yerine hibrit arabalar kullanılmalı, raylı sistemler yaygınlaşmalı, alternatif yollar kullanılmalı, toplu taşıma araçları daha hızlı hale getirilmeli, yaya kaldırımları olmalı, okul çevresinde trafik levhaları olmalı, trafik ışıkları arttırılmalı olarak önerilerde bulunmuşlardır. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şu şekildedir:

Ö2 “... Daha iyi bir ulaşım sistemi için büyük araçlar sağ şeride verilebilir, trafik polisi ile denetleme artırılmalı...Alternatif yollar, alt geçit üst geçit yapılabilir. Yollar sağlamlaştırılabilir. Çok çukurlu yollar var. Trafik kurallarını çiğneyenler için gözlem kameraları yerleştirilebilir...”

Ö15 “... Işıklandırma sistemi bazı yerlerde kötü. Işıklandırma, toplu taşıma ve şerit ile ilgili çalışmalar yapılabilir...”

Ö8 “...Trafik polisleri sayısı artırılabilir... Denetim az. Kameralar takılmalı. Çok fazla araba var. Bursa genelinde Hibrit arabalar kullanılmalı, böyle bir kampanya başlatılmalı...”

Ö10 “... Okul bölgesinde çok araba var ve güvenli değil ...”

Öğrenciler Bursa’da trafik ve ulaşım konusundaki hislerini; büyük araçların korkutucu olması, kaldırım olmamasının güvensiz hissettirmesi, araçların su sıçratmasının rahatsız etmesi, trafikte yaşanan gerginlik/kavgaların korkutucu olması, araç fazlalığının güvensiz hissettirmesi şeklinde açıklamışlardır. Ö8 “...Kimse trafikte birbirine saygı duymuyor. Bu beni rahatsız ediyor. Bazı yollar dar ve keskin. Araba giremiyor. Buralarda kendimi güvensiz hissediyorum...” ve Ö9 “...Yaya kaldırım yok kendimi güvende hissetmiyorum...” diyerek hislerini güvensizlik duygusu üzerinden açıklamışlardır. Ö22 “...Sürekli inşaatlar yapılıyor ve büyük inşaat araçların olması beni korkutuyor. Üzgün ve gergin hissediyorum...” ve Ö24 “...Okulumuzun önündeki bazı göçüklere su doluyor ve karşıya geçmekte zorlanıyoruz. Bazı arabalar da hızla geçerken bize su sıçratıyor. Sinir oluyoruz...” diyerek hislerini korku, üzüntü ve gerginlik duyguları üzerinden tanımlamışlardır.

Tablo 4’te ortaokul öğrencilerinin Bursa’da yaşanan çevre sorunlarına yönelik görüşleri yer almaktadır.

Tablo 4. Ortaokul Öğrencilerinin Bursa’da Yaşanan Çevre Sorunlarına Yönelik Görüşleri

Alt Temalar	Kodlar	f
Tespitler	Çevredeki çöplerin kötü görüntü/koku oluşturmaları	13
	İnşaatların çevre/gürültü kirliliği oluşturmaları	12
	İnsanların çevreyi kirlilemesi/bilinçsiz davranması	12
	Çok sayıda inşaat yapılması	10
	Çevrede sahipsiz köpeklerin olması/saldırması	10
	Sanayii/trafik kaynaklı hava kirliliği yaşanması	10
	Yeşil alan/park/oyun alanlarının azalması	10
	Çöp/geri dönüşüm kutularının yetersiz olması	5
	Şehir nüfusunun çok fazla olması	5
	Çarpık kentleşmenin oluşması	4
	İnsanların bağırması/gürültü kirliliği oluşturmaları	2
	Farklı kültürlerden insanların bulunması	3
	Şehrin çevresindeki deniz ve göllerin kirliliği olması	3
	Şehir planlamasının çocuklara göre yapılmaması	1
	İnsanların birbirine tahammül seviyesinin azalması	1
	Çocuklar tarafından zarar verilen bitkiler/ağaçlar bulunması	1
	Parklardaki oyuncakların kırık olması/tamir edilmemesi	1
	Su kaynaklarının azalması	1
	Uygunsuz davranışlarıyla insanların kötü örnek olması	1
Öneriler	İnsanlar çevre konusunda bilinçlendirilmeli	3
	Sosyal alanlar/eğlence merkezleri yapılmalı	2
	Sokak hayvanları sahiplendirilmeli	1
	Sokak hayvanlarının aşıları yapılmalı	1
	Sahipsiz köpekler için özel alanları oluşturulmalı	1
	Nüfus yoğunluğu azaltılmalı	1
	Yeşil alanlara inşaat yapılmamalı	1
	Çöp kovası sayısı artırılmalı	1
Hisler	Çevre sorunlarının üzücü/kötü/tedirgin edici olması	14
	Sokak köpeklerinin korkutucu olması	9
	Temiz bir çevrenin insanları mutlu/değerli/ dinlenmiş hissettirmesi	7
	Sabah karanlıkta okula gitmenin korkutucu/rahatsız edici olması	5
	Çocukların kirliliği bir doğada yaşamak zorunda olmasının üzücü olması	1
	Sokak hayvanlarının kirliliği bir doğada yaşamak zorunda olmasının üzücü olması	1

Tablo 4’de görüldüğü üzere ortaokul öğrencilerinin Bursa’da yaşanan çevre sorunlarına yönelik görüşleri; tespitler, öneriler ve hisler alt temaları üzerinden değerlendirilmiştir.

Öğrencilerin Bursa’da yaşanan çevre sorunlarına yönelik tespitleri; çevredeki çöplerin kötü görüntü/koku oluşturmaları, inşaatların çevre/gürültü kirliliği oluşturmaları, insanların çevreyi kirlilemesi/bilinçsiz davranması, çok sayıda inşaat yapılması, çevrede sahipsiz köpeklerin olması/saldırması, sanayii/trafik kaynaklı hava kirliliği yaşanması, yeşil alan/park/oyun alanlarının azalması, çöp/geri dönüşüm kutularının yetersiz olması, şehir nüfusunun çok fazla olması, çarpık kentleşmenin oluşması, insanların bağırması/gürültü kirliliği oluşturmaları, farklı kültürlerden insanların bulunması, şehrin çevresindeki deniz ve göllerin kirliliği olması, şehir planlamasının çocuklara göre yapılmaması, insanların birbirine tahammül seviyesinin azalması, çocuklar tarafından zarar verilen bitkiler/ağaçlar bulunması, parklardaki oyuncakların kırık olması/tamir edilmemesi, su kaynaklarının azalması, uygunsuz davranışlarıyla insanların kötü örnek olması olarak vurgulanmıştır. Ö2 “...Bulunduğumuz yer çok göç alıyor ve sürekli inşaat oluyor. Çok ses oluyor ve doğa kirleniyor.

Denetlenmiyor bu inşaat alanları. Oynayabilecek alanlar çok az var, Yıldız park var bir orası kaldı, her yer ev inşaat. Bursa’da sıklıkla karşılaştığım çevre ile ilgili sorun insanlar pek bilinçli değil. Yüksek sesle bağırlıyorlar gürültü kirliliği var...”, Ö12 “... Çevre planlaması çocuklara göre yapılmamış. Park sayıları yeterli değil...” ve Ö18 “... Bursa da sıklıkla karşılaştığım çevre ile ilgili sorun çok fazla bina olması ve bu kadar çok bina birbiriyle uyumlu olmuyor ve görüntü çok kötü oluyor. Yeşil Bursa, Taş Bursa, Bina bursa oldu.” diyerek çevre sorunlarını inşaatların fazlalığı ve yeşil alanların azalması üzerinden açıklamışlardır. Ö9 “*İnsanlar çevre konusunda bilinçsiz, çöp kovası boş olsa dahi kova yerine yerlere çöp atıyorlar*” ve Ö14 “*...Bursa da sıklıkla karşılaştığım çevre ile ilgili sorun çöp kutuları ve geri dönüşüm kuruları çok az. Bu sebeple çöpler yığılıyor, atıklar çoğalıyor.*” ifadeleriyle çevredeki çöplerden bahsetmiştir.

Ortaokul öğrencilerinin Bursa’da yaşanan çevre sorunlarına yönelik önerileri; insanlar çevre konusunda bilinçlendirilmeli, sosyal alanlar/eğlence merkezleri yapılmalı, sokak hayvanları sahiplendirilmeli, sokak hayvanlarının aşıları yapılmalı, sahipsiz köpekler için özel alanları oluşturulmalı, nüfus yoğunluğu azaltılmalı, yeşil alanlara inşaat yapılmamalı, çöp kovası sayısı arttırılmalı olarak belirlenmiştir. Bu konuda bazı öğrencilerin önerileri şu şekildedir:

Ö2 “*...Çevre kirliliği çok var. Okulumuzun bahçesinde de geceleri gelen insanlar çöplerini bırakıyor. İnsanları bilinçlendirmek gerekiyor.*”

Ö7 “*...Her yer çöp içinde oluyor, bu da çevremin kirli görünmesine neden oluyor. Herkes çöp konusunda bilinçli olmalı*”

Ö10 “*...Okul bölgesinde çok araba oluyor, güvenliği sağlamak için trafik levhaları olabilir...*”

Ö12 “*... Çocuklar için eğlence merkezleri açılabilir...*”

Ortaokul öğrencilerinin Bursa’da yaşanan çevre sorunlarına yönelik hisleri; çevre sorunlarının üzücü/kötü/tedirgin edici olması, sokak köpeklerinin korkutucu olması, temiz bir çevrenin insanları mutlu/değerli/dinlenmiş hissettirmesi, sabah karanlıkta okula gitmenin korkutucu/rahatsız edici olması, çocukların kirli bir doğada yaşamak zorunda olmasının üzücü olması, sokak hayvanlarının kirli bir doğada yaşamak zorunda olmasının üzücü olması şeklinde belirlenmiştir. Ö4 “*...Okulumun ve evimin çevresinde şu an sürekli binalar yapılmakta ve bilinçsizce sürekli ev yapıyorlar bence bu da çarpık kentleşmeye neden olmaktadır. Bu durum beni geleceğim için endişelendiriyor. Çünkü her yerde sürekli bina olursa eğlenebileceğim gezeceğim yer kalmayacak ve robota dönüşmekten korkuyorum. Yeşil alanların tamamen tükeneyeceği duygusu beni kaygılandırıyor...*”, Ö11 “*...Bursa’ya eskiden Yeşil Bursa deniliyordu. Ama artık sürekli bina yapılıyor ve bu binalar şehrin dokusuna zarar veriyor. Şehrin güzelliği bozuluyor. Aynı zamanda kuraklık var eski doğa bitmiş durumda. Şehrimizin geleceği için endişeleniyorum...*” ve Ö23 “*...Temiz bir çevrede yaşamaya hakkım var kendimi haksızlığa uğramış hissediyorum...*” diyerek çevre sorunları karşısında hislerini ifade etmişlerdir. Bazı öğrenciler ise sokak hayvanlarına yönlerine hislerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

Ö4E “*...Sabah okula gelirken yollardaki sokak hayvanları tedirgin hissettiriyor...*”

Ö13 “*... Okuldan eve dönerken ... sokak köpeklerinin fazlalığı beni hem üzüyor hem de korku veriyor...*”

Ö15 “*... Köpekler çok fazla ve saldırganlar. Genel olarak iki köpek karşı karşıya geldiğinde birbirlerine karşı saldırganlaşıyorlar, biz de korkuyoruz. Korku, kaygı, güvensizlik hissediyorum...*”

Ö21 “*... Ben en çok hayvanlara ve doğayı seven çocuklara üzülüyorum. Bu zararlı çöpleri yemek sanıp yiyen hayvanlar için çok üzülüyorum...*”

Ö19 “*... Bulunduğumuz yerde çok fazla sokak hayvanı var....Sokaklardaki başıboş hayvanlar sahiplendirilirse çok daha mutlu olacağım. Onlar için endişeleniyorum...*”

Tablo 5’te ortaokul öğrencilerinin Bursa kentine yönelik çizdikleri resimlerde yer verdikleri unsurlar almaktadır.

Tablo 5. Ortaokul Öğrencilerinin Bursa Kentine Yönelik Çizdikleri Resimlerde Yer Verdikleri Unsurlar

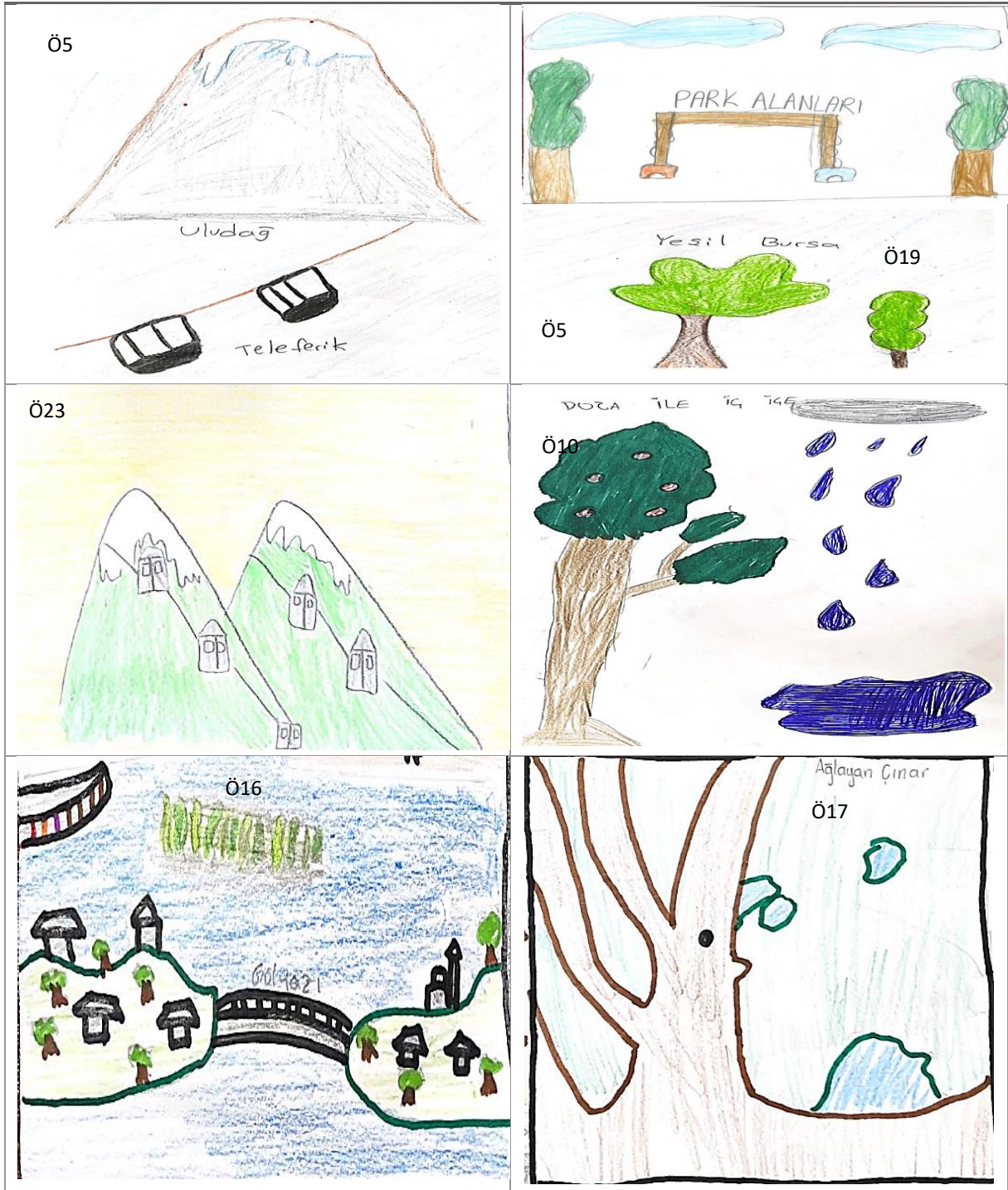
Alt Temalar	Kodlar	f
Tarihi ve kültürel unsurlar	Ulu Camii	19
	Tophane Saat Kulesi	6
	Cumalıkızık köyü	4
	Irgandı Köprüsü	4
	Yeşil Türbe	3
	Cin Aralığı Sokak	1
	Kapalı Çarşı	1
	Mimari eserler	1
	İznik çinisi	1
	Balkan Festivali	1
	Bursa şarkıları	1
Doğal güzellikler/eğlence ve dinlenme alanları	Uludağ	14
	Teleferik	10
	Orman/ağaç/yeşillik	6
	Sahil	2
	Gölyazı	2
	Ağlayan çınar	1
	Park/piknik alanı	1
Gastronomik unsurlar	İskender kebab	6
	Şeftali	6
	Kestane/kestane şekeri	5
	Zeytin	3
	Cantık	3
	Pideli köfte	2
	Kayısı	1
	İncir	1
	İnegöl köfte	1
	Enginar	1
Ekonomi ve spor	Sanayii/fabrika	5
	Bursa Spor	4
	Araba	1
	İpek Böceği	1
	Tekstil	1
	Pamuk	1
	AVM	1
Çevresel sorunlar	Hava kirliliği	3
	Ağaçların kesilmesi	1
Duygusal bağlar	Bursa sevgisi	2
	Arkadaş özlemi	1

Tablo 5’te görüldüğü üzere ortaokul öğrencilerinin Bursa kentine yönelik çizdikleri resimlerde yer verdikleri unsurlar; tarihi ve kültürel alanlar, doğal güzellikler/eğlence ve dinlenme alanları, gastronomik unsurlar, ekonomi ve spor, çevresel sorunlar ve duygusal bağlar alt temaları üzerinden değerlendirilmiştir.

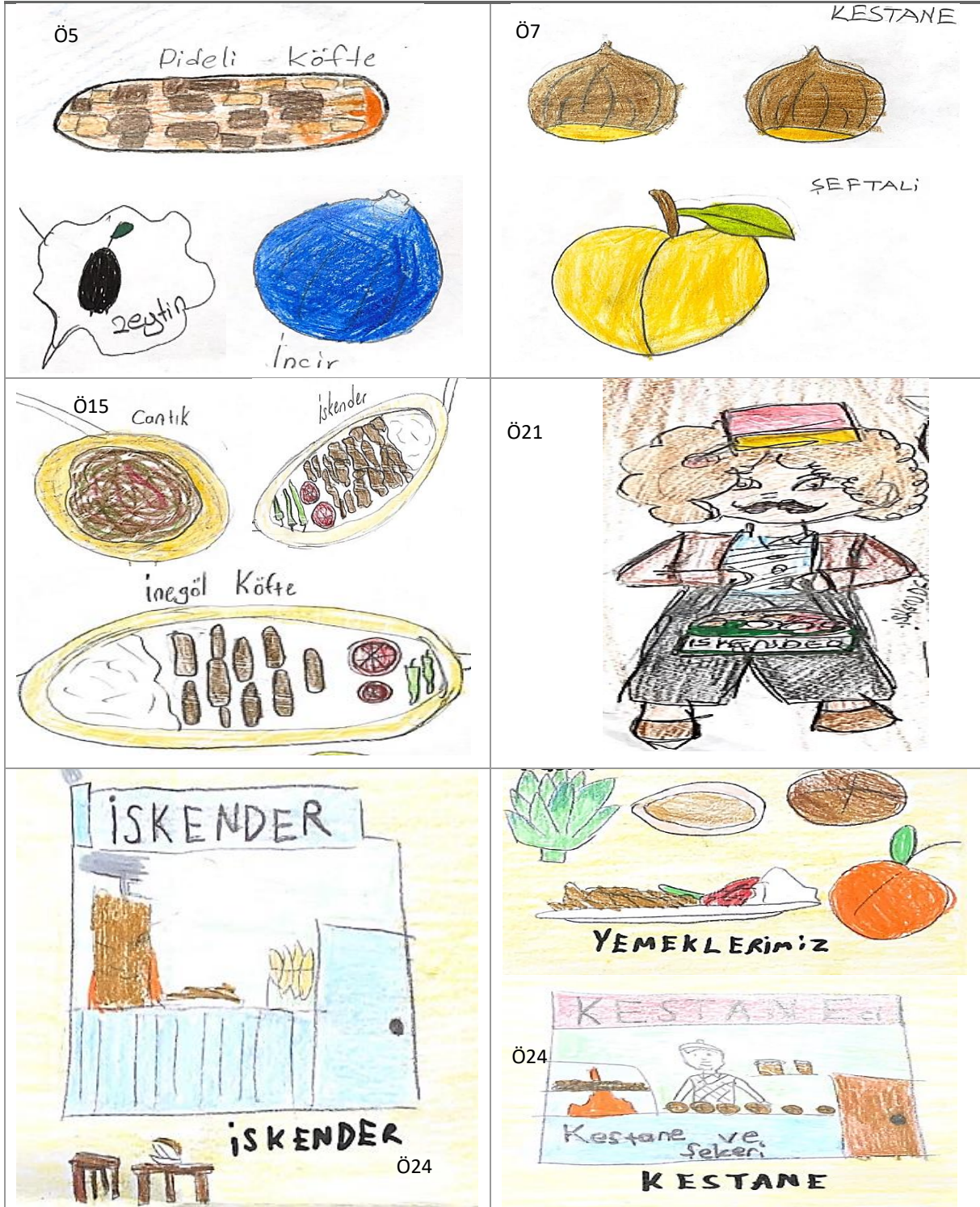
Bursa kentine yönelik resimlerinde tarihi ve kültürel unsurlara yer veren öğrenciler; Ulu Camii, Tophane Saat Kulesi, Cumalıkızık köyü, Irgandı Köprüsü, Yeşil Türbe, Cin Aralığı Sokak, Kapalı Çarşı, Mimari eserler, İznik çinisi, Balkan Festivali ve Bursa şarkılarını çizmişlerdir. Öğrencilerin tarihi ve kültürel unsurları içeren resimleri Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6. Ortaokul Öğrencilerinin Tarihi ve Kültürel Unsurları İçeren Resimleri

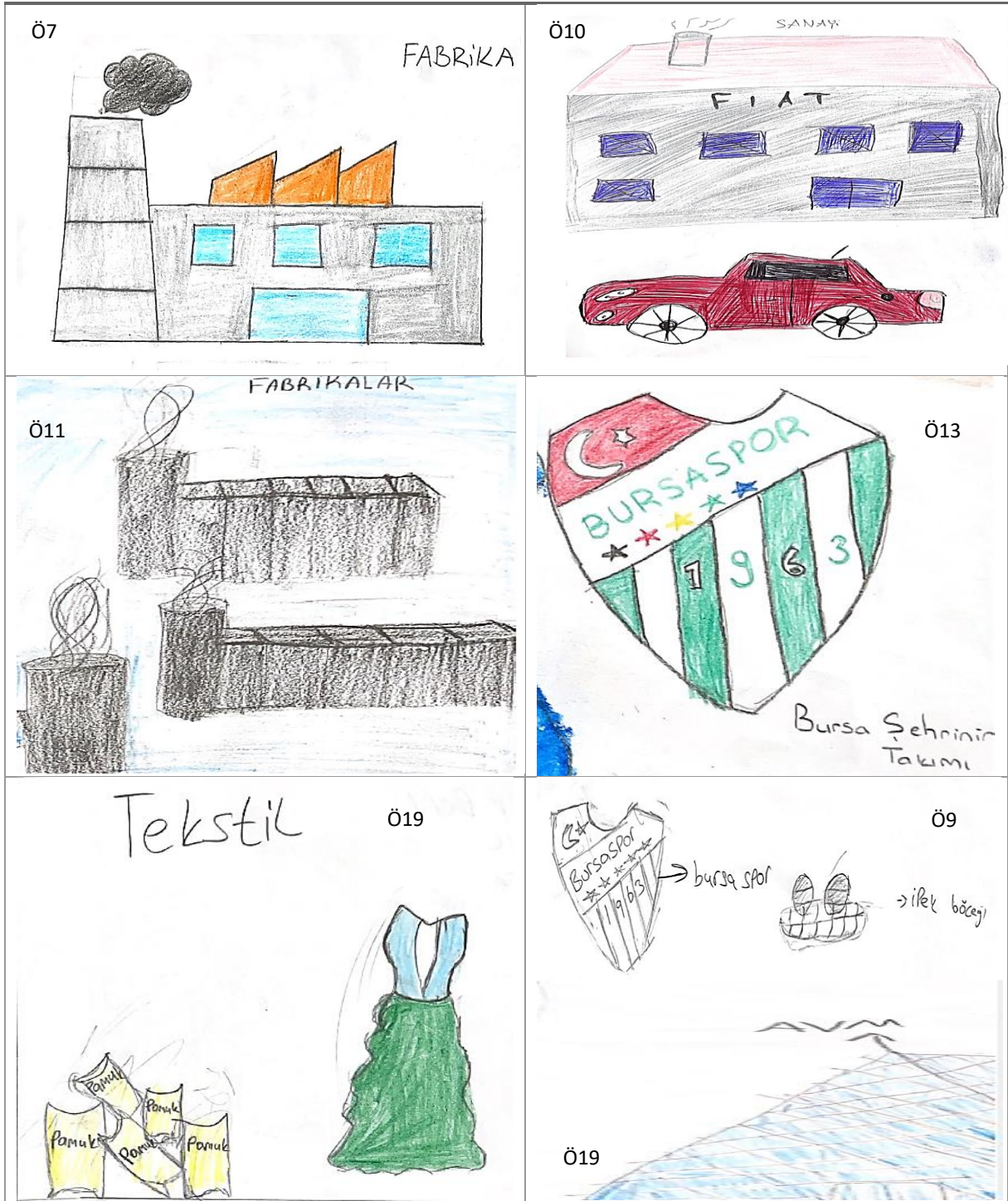
Bursa kentine yönelik resimlerinde doğal güzellikler/eğlence ve dinlenme alanlarına yer veren öğrenciler; Uludağ, teleferik, orman/ağaç/yeşillik, sahil, Göllyazı, Ağlayan çınar ve park/piknik alanı çizmişlerdir. Öğrencilerin doğal güzellikler/eğlence ve dinlenme alanlarını içeren resimleri Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7. Ortaokul Öğrencilerinin Doğal Güzellikler/Eğlence ve Dinlenme Alanlarını İçeren Resimleri

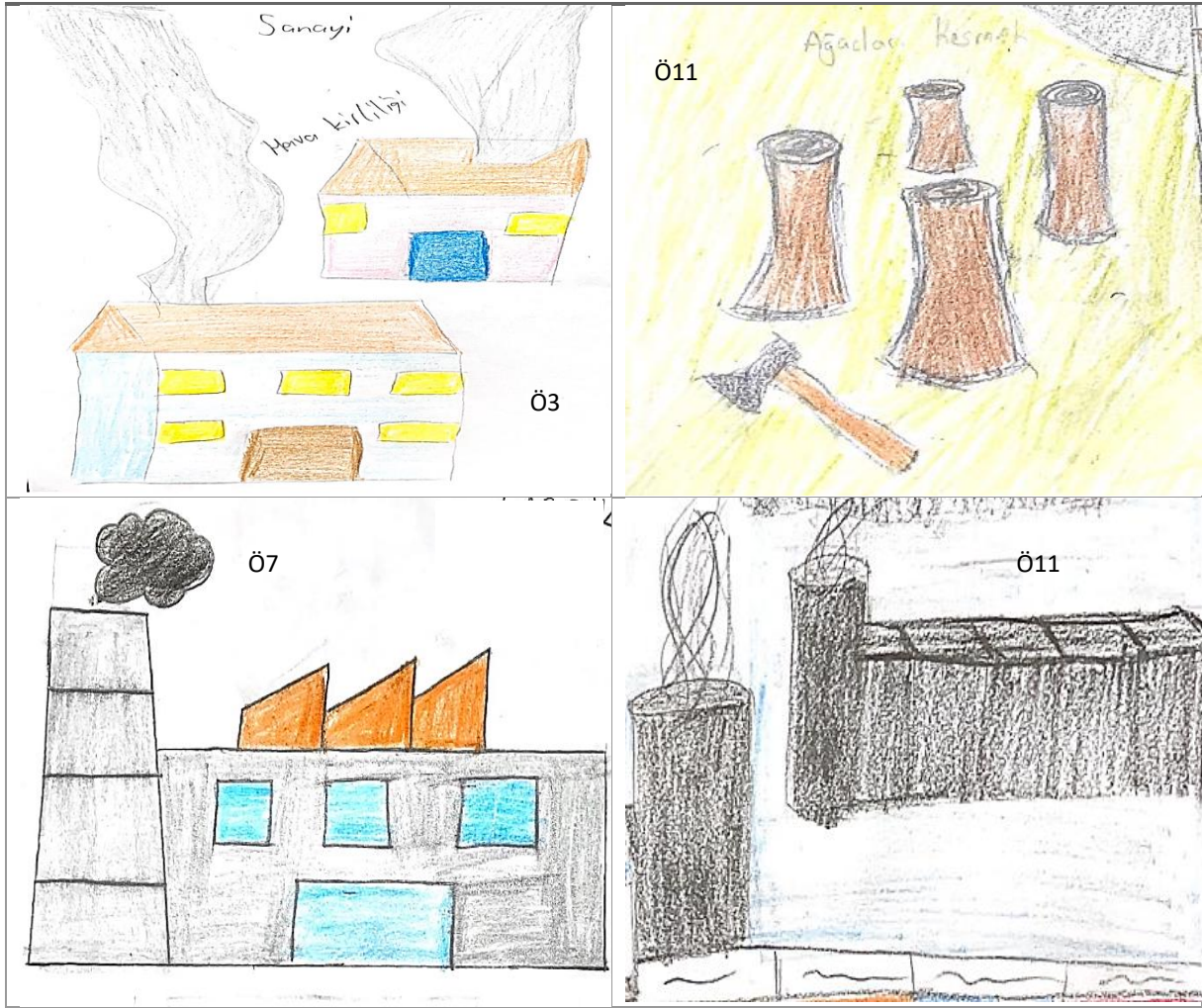
Bursa kentine yönelik resimlerinde gastronomik unsurlara yer veren öğrenciler; iskender kebab, şeftali, kestane/kestane şekeri, zeytin, cantık, pideli köfte, kayısı, incir, İnegöl köfte ve enginar çizimlerine yer vermişlerdir. Öğrencilerin gastronomik unsurları içeren resimleri Tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 8. Ortaokul Öğrencilerinin Gastronomik Unsurları İçeren Resimleri

Bursa kentine yönelik resimlerinde ekonomi ve spor unsurlarına yer veren öğrenciler; sanayii/fabrika, Bursa Spor, araba, ipek böceği, tekstil, pamuk, AVM çizimlerine yer vermişlerdir. Öğrencilerin ekonomi ve spor unsurları içeren resimleri Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 9. Ortaokul Öğrencilerinin Ekonomi ve Spor Unsurları İçeren Resimleri

Bursa kentine yönelik resimlerinde çevresel sorunlara yer veren öğrenciler, hava kirliliği ve ağaçların kesilmesi çizimlerine yer vermişlerdir. Öğrencilerin çevresel sorunları içeren resimleri Tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 10. Ortaokul Öğrencilerinin Çevresel Sorunları İçeren Resimleri

Bursa kentine yönelik resimlerinde duygusal bağlara yer veren öğrenciler, Bursa sevgisi ve arkadaş özlemi çizimlerine yer vermişlerdir. Öğrencilerin duygusal bağları içeren resimleri Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11. Ortaokul Öğrencilerinin Duygusal Bağları İçeren Resimleri

4. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Ortaokul öğrencilerinin Bursa şehrine yönelik kentsel çevre algılarını belirlemeyi amaçlayan bu araştırmada, öğrencilerin yaşadıkları kente yönelik görüşleri ve çizdikleri resimler değerlendirilmiştir. Öğrencilerinin Bursa kentine yönelik olumlu görüşlerinin şehir imajı, doğal ve tarihi güzellikler, sosyal ve ekonomik faktörler, ulaşım ve altyapı imkânları ile çevresel faktörler başlıkları altında toplandığı görülmektedir. Öğrenciler, Bursa'nın güvenli ve gezilecek çok sayıda yere sahip bir şehir olduğunu, doğal ve tarihi zenginliklerinin bulunduğunu ve yeşil alanlarının fazlalığını vurgulamışlardır. Ayrıca, sanayinin gelişmişliği, iş ve sosyo-kültürel imkânların fazlalığı, eğitim ve sağlık olanakları gibi sosyal ve ekonomik faktörler de öğrenciler tarafından takdir edilmiştir. Öğrenciler, ulaşım ve altyapı imkânlarının gelişmişliği, diğer büyükşehirlerle kıyasla yaşanabilirlik ve büyükşehirlerle ulaşım kolaylığını Bursa'nın olumlu yönleri olarak değerlendirmişlerdir. Çevresel faktörler açısından, Bursa'nın temiz havası ve ılıman iklimi öğrencilerin beğenisini kazanmıştır. Bu sonuçlar, öğrenciler için Bursa'nın olumlu bir imaja sahip olduğunu ve çeşitli açılardan çekici bulunduğunu göstermektedir. Mevsim (2009) Bulgar Gözüyle Bursa isimli kitabında, Bulgarların 1870-1910 yılları arasında Bursa seyahatlerine ait anıları ve gezi notlarını derlemiştir. Bu kitap, şehirle kısa süreli karşılaşması bulunan kişilerin Bursa ve yakın çevresindeki sosyal hayat, ulaşım koşulları, ticaret, bölgenin coğrafyası, cami ve türbeleri gibi dini ve sivil mimari ile yaygın söylenceler gibi konuları içermektedir. Kitapta Bursa'yı gezen Bulgar gezginlerinin; Bursa'nın dağ eteğindeki konumu, 'Asya Olymposu' nitelemesiyle Uludağ, hoş havası ve güzel suları, Karamustafa Hamamı, Osman Gazi ve Orhan Gazi türbeleri, Yeşil Camii ile Bursa havlularından bahsettiklerine değinilmiştir (Akt. Eklemezler, 2022). Eklemezler (2022) üniversite öğrencilerinin Bursa imgesini incelediği araştırmasında, Bursa'nın doğa, tarih, maneviyat, turizm ve sanayi kenti olarak anıldığı sonucuna ulaşmıştır. Ulu Cami, Yeşil Cami, Osman Gazi ve Orhan Gazi türbeleri, Tophane ve Irgandı köprüsünün şehrin bellek mekanı olduğunu belirtmiştir.

Ortaokul öğrencilerinin Bursa kentine yönelik eleştirilerinin çevresel ve iklim problemleri, ulaşım ve altyapı sorunları, nüfus ve yoğunluk, insan davranışları ve iletişim ile şehir imajı başlıkları altında toplandığı görülmektedir. Öğrenciler, Bursa'da çevre kirliliği, az sayıda çöp kovası, hava kirliliği, orman yangınları, nemli hava ve rüzgârlı/yağışlı kış mevsimi gibi çevresel ve iklimle ilgili sorunlara dikkat çekmişlerdir. Ayrıca, trafik sıkışıklığı, dar ve bozuk yollar, yetersiz toplu taşıma, az işlek havaalanı ve düzensiz kentleşme gibi ulaşım ve altyapı sorunları da önemli eleştiri noktaları olmuştur. Öğrenciler,

Bursa'nın kalabalık olması, göç alması ve yeni binalar nedeniyle yeşil alanların azalması gibi nüfus ve yoğunluk problemlerini de eleştirmişlerdir. İnsan davranışları ve iletişim açısından, doğal ve tarihi güzelliklere zarar verilmesi, argo konuşma ve duyarsız davranışlar gibi olumsuzluklar vurgulanmıştır. Şehir imajı üzerinden ise Bursa'nın pahalı bulunması, öğrenciler tarafından beğenilmemesi ve arkadaşlarının yaşadığı şehir olmaması eleştiriler arasında yer almıştır. Bu bulgular, öğrencilerin Bursa'ya yönelik olumsuz görüşlerinin çok çeşitli ve geniş kapsamlı olduğunu göstermektedir. Altyapı, iletişim, göç, ulaşım, eğitim, sağlık alanlarında yaşanan sorunlar şehirlerde yaşanan hızlı dönüşümün olumsuz sonuçlarındandır. Şehirlerde konut sayısının artması tarım arazilerine olan talebi arttırmış, trafik yoğunluğu yüksek oranlarda hava kirliliği oluşturarak küresel ısınmaya yol açmış, tüketimin artması atık fazlalığına sebep olmuştur. Sonuç olarak şehirleşmeyle birlikte çevrenin kalitesi düşürülmüştür (Şahin ve Gökdemir, 2019). Öğrencilerin Bursa kentine yönelik olumlu ve olumsuz görüşleri incelendiğinde farklı başlıklar altında değerlendirmeler yaptıkları görülmektedir. Bu durum öğrencilerdeki kentsel çevre algısının farklı olduğunu göstermektedir. Şehirlerin öğrenciler tarafından farklı şekillerde algılanması Çalışkan'ın (2022) ortaokul öğrencilerinin şehir kavramına ilişkin algılarını belirlemek amacıyla yaptığı araştırmada da görülmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin şehir kavramını açıklayabilmek için çok sayıda metafor ürettikleri, bu metaforların büyük çoğunluğunun ise öğrenciler tarafından birer defa belirtildiği tespit edilmiştir.

Ortaokul öğrencilerinin Bursa'da trafik ve ulaşımaya yönelik görüşleri; tespitler, öneriler ve hisler çerçevesinde analiz edilmiştir. Öğrenciler, trafik yoğunluğunun merkezi yerlerde ve belirli saatlerde artması, araba sayısının fazla olması, yolların yetersiz ve hasarlı olması, toplu taşıma imkanlarının yetersizliği, trafik yoğunluğunun zaman kaybına neden olması, trafikte insanların bilinçsiz ve saygısız davranışları gibi olumsuzlukları tespit etmişlerdir. Ayrıca, okul çıkışlarında yaşanan trafik yoğunluğu, yetersiz kaldırımlar, kalabalık toplu taşıma araçları ve yollardaki yetersiz ışıklandırma da önemli tespitler arasında yer almıştır. Bu sorunlara çözüm olarak, öğrenciler; kişisel araçlar yerine toplu taşımanın tercih edilmesi, yeni yol, köprü ve tünel inşası, yolların genişletilmesi, toplu taşıma sefer ve araç sayılarının artırılması, trafik polislerinin görevlendirilmesi ve insanların trafik konusunda bilinçlendirilmesi gibi önerilerde bulunmuşlardır. Sağ şeridin büyük araçlara ayrılması, yolların yenilenmesi, güvenlik kameralarının yerleştirilmesi, hibrit araçların kullanılması, raylı sistemlerin yaygınlaştırılması, alternatif yolların kullanılması, toplu taşıma araçlarının hızlandırılması, yaya kaldırımlarının yapılması, okul çevresinde trafik levhalarının yerleştirilmesi ve trafik ışıklarının artırılması da önerilen çözümler arasındadır. Öğrenciler, trafik ve ulaşım konusundaki hislerini ise büyük araçların korkutucu olması, kaldırım eksikliğinin güvensiz hissettirmesi, araçların su sıçratmasının rahatsız etmesi, trafikte yaşanan gerginlik ve kavgaların korkutucu olması ve araç fazlalığının güvensiz hissettirmesi şeklinde ifade etmişlerdir. Bu bulgular, öğrencilerin Bursa'daki trafik ve ulaşım sorunlarını hem tespit edip somut öneriler sunduklarını hem de bu durumun kendilerinde yarattığı olumsuz duyguları belirgin şekilde dile getirdiklerini göstermektedir. Sokakların daha az tehlikeli olduğu ve kentsel mekanların çocuğun oyun alanı olarak da kullanılabildiği zamanlarda çocukların kentleri daha erken yaşlarda deneyimleme fırsatı oluyordu. Günümüzde ise çocuklar toplumsal yaşamla bütünleşmeyen, evlere ve kurumsallaşmış özel mekanlara kapatılmış durumdadır ve gitgide kentten kopmaktadır (Bilgin, 1984; Balcı Öztürk, 2023). Çalışkan (2022) araştırmasında öğrencilerin şehirlere yönelik ürettikleri metaforlar ve metafor gerekçelerinden hareketle, ortaokul öğrencilerinin şehirleri bakımsız, tehlikeli ve içindeki insanları kaba olarak algıladıklarını, şehirlere ait problemleri küçük yaşlardan itibaren hissettiklerini tespit etmiştir.

Ortaokul öğrencilerinin Bursa'da yaşanan çevre sorunlarına yönelik görüşleri tespitler, öneriler ve hisler çerçevesinde değerlendirilmiştir. Öğrenciler, çevredeki çöplerin kötü görüntü ve koku

oluşturması, inşaatların çevre ve gürültü kirliliğine neden olması, insanların çevreyi kirlilemesi ve bilinçsiz davranması, çok sayıda inşaat yapılması, sahipsiz köpeklerin varlığı ve saldırgan davranışları, sanayi ve trafik kaynaklı hava kirliliği, yeşil alan, park ve oyun alanlarının azalması, çöp ve geri dönüşüm kutularının yetersizliği, şehir nüfusunun fazlalığı, çarpık kentleşme, insanların bağırması ve gürültü kirliliği, farklı kültürlerden insanların bulunması, deniz ve göllerin kirliliği, şehir planlamasının çocuklara göre yapılmaması, tahammül seviyesinin azalması, çocuklar tarafından zarar verilen bitkiler ve ağaçlar, parklardaki kırık ve tamir edilmeyen oyuncaklar, su kaynaklarının azalması ve insanların kötü örnek teşkil eden uygunsuz davranışları gibi çeşitli çevre sorunlarını tespit etmişlerdir. Bu sorunlara çözüm olarak, öğrenciler; insanların çevre konusunda bilinçlendirilmesi, sosyal alanlar ve eğlence merkezlerinin yapılması, sokak hayvanlarının sahiplendirilmesi ve aşılarının yapılması, sahipsiz köpekler için özel alanların oluşturulması, nüfus yoğunluğunun azaltılması, yeşil alanlara inşaat yapılmaması ve çöp kovası sayısının artırılması gibi önerilerde bulunmuşlardır. Öğrenciler, çevre sorunlarına yönelik hislerini ise çevre sorunlarının üzücü, kötü ve tedirgin edici olması, sokak köpeklerinin korkutucu olması, temiz bir çevrenin insanları mutlu, değerli ve dinlenmiş hissettirmesi, sabah karanlıkta okula gitmenin korkutucu ve rahatsız edici olması, çocukların ve sokak hayvanlarının kirli bir doğada yaşamak zorunda olmasının üzücü olması şeklinde ifade etmişlerdir. Bu bulgular, öğrencilerin çevre sorunlarına dair farkındalıklarının yüksek olduğunu ve bu sorunların kendilerinde yarattığı olumsuz duyguları net bir şekilde ortaya koyduklarını göstermektedir. Özsoy (2012) öğrencilerin çevre algılarını çizdikleri resimler üzerinden incelediği araştırmasında, öğrencilerin resimlerinde hava kirliliği, toprak kirliliği, su kirliliği ve düzensiz kentleşme gibi yakın çevrelerinde gözlemledikleri çevre problemlerine daha sık yer verdiklerini tespit etmiştir. Çalışkan (2022) ortaokul öğrencilerinin şehir kavramına yönelik çöp metaforu ürettiklerini, öğrencilerin şehirleri bakımsız, ilgilenilmeyen ve çöp yığını olan yerleşmeler olarak değerlendirdiklerini belirtmiştir. Doğan (2017) ve Aydın'ın (2011) araştırmalarında ise çevre kavramı için çöplük metaforunun üretildiği görülmüştür. Çam (2019), Bursa şehrinin halk arasında "Yeşil Bursa" olarak bilindiğini ancak yaşanan göçler sonucunda artan konut ihtiyacından dolayı yapılan binaların şehrin görüntüsüne zarar verdiğini, şehrin sahip olduğu estetiği bozduğunu ifade etmiştir. Yaşanan çevre sorunlarının bir yansıması olarak 2014 yılında Bursa'nın Avrupa yeşil başkent adayı gösterilmesi ancak 2014 verilerine göre Bursa şehrinin Avrupa standartlarına ulaşamadığı gösterilebilir (Şirvan ve Akın Tanrıöver, 2022). Çakırer Özservet, (2015a) kapalı alanlara mahkum bırakılan çocukların hayal kuramadıklarını, hayal kurduklarında hayallerindeki resimleri çizdiklerinde ise oyun alanlarını resmedemediklerini belirtmiştir. Çakırer Özservet'e (2017b) göre çocuk ve kent atölyelerinde çocuklar onlara sunulan kötü çevre koşullarından yakınmaktadır. Ortaokul öğrencilerinin Bursa kentine yönelik görüşlerinde benzer sonuçlar dikkat çekmektedir. Çocuklar daha yeşil, trafiğin daha az olduğu, denetlemelerin ve kuralların olduğu, yasaların caydırıcı olduğu, güvenli şehirlere ihtiyaç duygularını dile getirmişlerdir. Günümüz kentleşmesinde aşırı kalabalıklaşan nüfus sonucunda çok katlı yapılaşmalar, yeşil alanların konut alanı olarak açılması yeşil alanları azalan sıkıcı kentleri ortaya çıkarmaktadır. Çocukların kentlerden beklentileri daha fazla yeşillik, oyun alanı ve şehirlerin güvenli alanlar olmasıdır. Bu araştırmada da öğrencilerin çarpık kentleşmeden rahatsız olduğu, "Yeşil Bursa" yerine "Taş Bursa, Bina Bursa" nitelemesini kullandıkları tespit edilmiştir.

Ortaokul öğrencilerinin Bursa kentine yönelik çizdikleri resimlerde; tarihi ve kültürel alanlar, doğal güzellikler, eğlence ve dinlenme alanları, gastronomik unsurlar, ekonomi ve spor, çevresel sorunlar ve duygusal bağlar gibi başlıklar öne çıkmaktadır. Öğrenciler, resimlerinde Bursa'nın tarihi ve kültürel zenginliklerini Ulu Camii, Tophane Saat Kulesi, Cumalıkızık köyü, Irgandı Köprüsü, Yeşil Türbe, Cin Aralığı Sokak, Kapalı Çarşı, mimari eserler, İznik çinisi, Balkan Festivali ve Bursa şarkıları ile betimlemişlerdir. Tarihi ve kültürel zenginlikler betimleri içerisinde Osmanlı Devleti dönemine ait

eserlerin fazla sayıda yer aldığı tespit edilmiştir. Eklemezler'e (2022) göre Bursa'nın Osmanlı Devleti'ne başkentlik yapmış olması şehrin Osmanlı padişahları ve Osmanlı dönemi eserleriyle imgenenmesiyle ilişkilidir. Evliya Çelebi Bursa için "Gördüğüm şehirlerden hiç birisine benzemez. Üzerinde nur dolaşan ruhaniyetli bir şehirdir. Zira burada olan büyük evlialar, tefsirciler, hadisçiler başka yerde yoktur." demiştir. Eklemezler (2022) Ulu Cami, Yeşil Cami, Osman Gazi ve Orhan Gazi Türbeleri, Tophane ve Irgandı Köprüsü'nün şehrin bellek mekanları olduğunu tespit etmiştir. Pierre Nora'ya (2006) göre ortak geçmişin izlerini taşıyan mekanlar, insanların zihninde kişisel, toplumsal ve tarihi değerlerle birleşerek mekân belleğinin oluşmasını sağlamaktadır. Bir kente ait mekân belleğinin oluşabilmesi, kentte belli bir kalıcılığa ulaşmış ve ayırt edilebilen bazı mekânsal öğelerin varlığı ile mümkündür. Bu tarz yerlerin giderek azalması ise kimliksizleşen kentlerin ortaya çıkmasına sebep olacaktır. Doğal güzellikler ve eğlence/dinlenme alanları temalarında ise Uludağ, teleferik, ormanlar, sahil, Gölyazı, Ağlayan Çınar ve park/piknik alanları yer almıştır. Gastronomik unsurlar arasında iskender kebab, şeftali, kestane ve kestane şekeri, zeytin, cantık, pideli köfte, kayısı, incir, İnegöl köfte ve enginar gibi yiyecekler bulunmuştur. Ekonomi ve spor temaları kapsamında sanayi ve fabrikalar, Bursa Spor, araba, ipek böceği, tekstil, pamuk ve AVM çizimleri dikkat çekmiştir. Eklemezler (2022) Bursa kentine yönelik üniversite öğrencilerinde ruhaniyetli şehir algısının zayıf olduğunu, kaplıcalar ve su, dokuma, havlu imgelemelerinin zayıf olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca; Ulu Camii dışında çok az caminin adının bilindiğinin, "Uludağ'a yaslanan yeşil şehir" imgesinin baskın olduğu sonucuna ulaşmıştır. Meriç, Şen, Göksu ve Demirağ (2006) araştırmalarında Bursa denilince akla gelenlerin; yeşillik, şeftali, Uludağ, kestane şekeri ve tarihi değeri olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Kaplanoğlu ve Cengiz (2006) araştırmalarında Bursa değerleri olarak; İnkaya çınarı, erguvan çiçeği, kestane şekeri, Uludağ, şeftali, kaplıcalar, gölge oyunu, Karagöz, kılıç kalkan, İznik, Bursa balıkçıları, ipek, dağ çileği, Karacabey kelle peyniri, Kemalpaşa tatlısı, pideli kebab, ırgandı köprüsü ve sinagogları belirtmişlerdir. Işığışok, Sağocak, Arslan ve Keskin'in (2015) araştırmasında da Bursa denilince akla ilk gelenlerin yeşillik, Uludağ, Ulu Camii, kestane/kestane şekeri, tarih/tarihi eserler, şeftali, Bursaspor, sanayii, iskender, yeşil türbe olduğu tespit edilmiştir. Çizdikleri resimlerde çevresel sorunlara da yer veren öğrenciler, hava kirliliği ve ağaç kesimi gibi konulara resimlerinde yer vermişlerdir. Ayrıca, Bursa'ya olan sevgi ve arkadaş özlemi gibi duygusal bağlar da resimlerde ifade edilmiştir. Bu bulgular, öğrencilerin Bursa'ya yönelik geniş bir perspektif sunduklarını ve şehrin çeşitli yönlerini ve duygusal bağlarını resimlerine yansıttıklarını göstermektedir.

Araştırma sonuçlarından hareketle şu önerilerde bulunulabilir:

- Öğrencilerin ve velilerin doğal güzellikleri ve tarihi eserleri yakından tanımaları için kültür gezileri düzenlenebilir.
- Okullarda çevre konulu atölyeler, eğitimler düzenlenebilir, projeler yapılabilir.
- Seçmeli dersler belirlenirken Şehrimiz Bursa dersi açılarak öğrencilerin yaşadıkları şehri tanımaları ve şehir kültürü kazanmaları sağlanabilir.
- Geleceğin kentlerini tasarlarlarken çocukların hayal dünyalarını zenginleştirecek mekanlar olmasına dikkat edilerek bu planlamalar yapılırken çocukların fikirleri alınabilir.

Kaynaklar

- Ağaoğlu, A. (2007). Davranışsal coğrafyaya bir örnek: Öğrenci merkezli Balıkesir şehir imajı. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(1), 17-44.
- Aydın, F. (2011). Üniversite öğrencilerinin "çevre" kavramına ilişkin metaforik algıları. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 16(26), 25-44.

- Balcı Öztürk, Ö. (2023). 8-12 Yaş arası çocukların kentsel mekân algısı üzerine bir çalışma ve tasarım kabiliyetine etkileri. *Mimarlık ve Yaşam*, 8(1), 225-237. <https://doi.org/10.26835/my.1208592>
- Bilgili, M. ve Kocalar, A. O. (2020). Coğrafya nedir?. *Liberal Düşünce Dergisi*, 25(99), 145-162. <https://doi.org/10.36484/liberal.771132>
- Bilgin, N. (1984). Çocuk(lar) ve Mekan(lar). *Mimarlık*, 9(207), 18-22.
- Christensen, L. B., Johnson, B. and Turner, L. A. (2014). *Research methods, design, and analysis*. Pearson Publication.
- Creswell, J. W. (2021). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. (Çev. Ed.. S.B. Demir ve M. Bütün). Siyasal Kitabevi.
- Cinel, M. O. ve Bahtiyar Karadeniz, C. (2021). Üniversite öğrencilerinin Giresun şehir algısı. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(24), 454-478. <https://doi.org/10.38155/ksbd.814700>
- Çakırer Özservet, Y., Oğuz, M., Uzun Kocamış, T. ve Özdemir Güzel, S. (2020). Kentte çocuk haklarının öğretilmesine dair bir deneyim: Çocuğum, kentliyim, haklıyım!. E. Hareket (Ed.), *Disiplinlerarası Yaklaşımla Çocuk Hakları (Çocuk Hakları Eğitime Yönelik Uygulama Örnekleriyle)* içinde, (s. 447-493) Pegem Akademi.
- Çakırer Özservet, Y. (2019). Çocukların resimlerinden sokak ve mahalle ilişkilerini tartışmak: Sütluçe ve Örnektepe Mahalleleri. *International Journal of Political Science and Urban Studies*, 7(2), 516-542. <https://doi.org/10.14782/ipsus.623450>
- Çakırer Özservet, Y. (2017a). Çocukluğun kültürel mekânları. III. *Millî Kültür Şurası-Çocuk ve Kültür Komisyonu Ara Raporu*.
- Çakırer Özservet, Y. (2017b). Çocuğun mekân hakkı. *İstanbul Barosu Dergisi*, Çocuk Hakları 23 Nisan Özel Yayını, 199-206.
- Çakırer Özservet, Y. (2015a). Şehirle imtihan edilen çocuk. *İstanbul Şehir Üniversitesi III. Psikoloji Günleri*, 16 Mayıs 2015. İstanbul.
- Çakırer Özservet, Y. (2015b). Okmeydanı Piripaşa İlköğretim Okulunda risk altındaki çocuklar ve resmettikleri. *Çocukların Kentsel Mekân Algısı* içinde, (s.77-97), Türkiye Alim Kitapları.
- Çalışkan, A. (2022). Ortaokul öğrencilerinin “şehir” kavramına ilişkin algılarının metaforlar yoluyla belirlenmesi. *Journal of Interdisciplinary Education: Theory and Practice*, 4(2), 67-82. <https://doi.org/10.47157/jietp.1086604>
- Çam, Y. (2019). Bursa’nın kentsel yapı kültüründeki dönüşüm. *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(2), 259-274.
- Doğan, Y. (2017). Ortaokul öğrencilerinin çevre kavramına ilişkin sezgisel algıları: Bir metafor analizi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 721-740.
- Düzenli T., Alpak E. M. ve Yılmaz S. (2018). *Farklı yaş gruplarına (çocuk-genç-yaşlı) yönelik kentsel açık mekânların peyzaj tasarım kriterleri*. İksad Publishing.
- Düzenli, T. ve Deniz, L. (2019). Okulöncesi çocuk resimlerinde çevre algısı: Kayseri ili örneği. 1. *Uluslararası Beydağı Sosyal ve Beşerî Bilimler Kongresi* (s.178-186), 20-22 Aralık 2019, Malatya.

- Eklemezler, S. (2022). Hatırlanan kentsel mekân: Üniversite öğrencilerinin Bursa imgesi. *İdealkent*, 13(38), 2733-2761. <https://doi.org/10.31198/idealkent.1023394>
- Gedik, S. G. (2015). *Tarihi çevrelerin sürdürülebilir yeniden canlandırılmasında kullanıcı görüşlerinin değerlendirilmesi: Bursa, Hanlar bölgesi örneği*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Gürhan, N. (2016). Diyarbakır kent algısı üzerine bir araştırma. *Şarkiyat* 8(2), 921-941.
- Isbel, T. R. and Shirley, C. R. (2003). *Creativity and the arts with young children*. Delmar Learning.
- Işığışok E., Sağocak, M., Arslan, T. ve Keskin E. (2015). *Bursa'da kentlilik bilinci araştırması*. Bursa Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- İmre Özgen, A. ve Türkseven Doğrusoy, İ. (2020). İzmir-Karşıyaka'da çevresel algıyı çözümlemeye yönelik bir araştırma. *Tasarım Kuram*, 16(29), 153-167. <https://doi.org/10.14744/tasarimkuram.2020.85057>
- Karadağ, A. ve Turut, H. (2013). Üniversite öğrencilerinin kentsel çevre algısı üzerine bir araştırma: İzmir örneği. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 11(1), 31-51.
- Karakaş, M., Saraçlı, S., ve Koyuncu, A. A. (2023). Üniversite öğrencilerinin şehir algı ve tutumlarının incelenmesi: Afyonkarahisar ili örneği. *Kocatepe İslami İlimler Dergisi*, 6(1), 1-19. <https://doi.org/10.52637/kiid.1227854>
- Kurt Çavuş, Ö. (2024). Çocuk mekân algısının farklı kentsel çevrelerdeki okul mekânları üzerinden çocuk çizimleri yoluyla okunması. *Eksen Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 5(1), 52-69. <https://doi.org/10.58317/eksen.1491102>
- Kaplanoglu, R. ve Cengiz, İ. (2006). *Prusa'dan Bursa'ya medeniyetin ipek şehri*. Bursa Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Lewis, D. & Greene, J. (1983). *Your child's drawings... their hidden meaning*. Hutchinson.
- Lynch, K. (1960). *The image of the city*. M.I.T. Press.
- Maxwell, J. A. (2018). *Nitel araştırma tasarımı: Etkileşimli bir yaklaşım*. Nobel.
- MEB (2024a). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı.
- MEB (2024b). *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni*.
- MEB. (2018). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı*.
- Meriç, Ü., Şen, M., Göksu, M. T. ve Demirağ, D. (2006). *Bursa'da kent kültürü ve kentlilik bilinci araştırması*. Bursa Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber*. Nobel.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Sage Publications.
- Nora, P. (2006). *Hafıza mekânları* (Çev. M. E. Özcan). Dost.
- Özgüç, N. ve Tümertekin, E. (2000). *Coğrafya: Geçmiş, kavramlar, coğrafyacılar*. Çantay.
- Özsoy, S. (2012). İlköğretim öğrencilerinin çevre algılarının çizdikleri resimler aracılığıyla incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(2), 1117-1139.

- Patton, M. Q. (2018). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. Pegem.
- Tekeli, İ. (1991). *Bir Kentin Kimliği Üzerine Düşünceler, Kent Planlaması Konuşmaları, TMMOB Mimarlar Odası Yayınları*, Ankara.
- Temurçin, K. ve Keçeli, K. (2015). Bir davranışsal coğrafya çalışması: Isparta şehri örneğinde uluslararası öğrencilerin kentsel mekân algısı. *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 36, 117-138.
- Thomson, P. (2009). *Doing visual research with children and young people*. Routledge.
- Tolun, B. (1980). Davranışlara yönelik coğrafya, Anglo-Saksonların 'Behavioral Geography'si ve sosyo-ekonomik deneyimleri. *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, 23, 257-278.
- Topçu, D. K. (2011). Kent kimliği üzerine bir araştırma: Konya örneği, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(2), 1051-1052.
- Tunçel, H. (2002). Türk öğrencilerin zihin haritalarında İslam ülkeleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2), 83-103.
- Tümertekin, E. ve Özgüç, N. (2017). *Beşeri coğrafya: İnsan kültür mekân*. Çantay.
- Türkan, O. (2017). Çankırı şehrinde üniversite öğrencilerinin kentsel çevre algısı. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(53), 409-424. <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.20175334130>
- Utkugün, C., Yıldırım, R. ve Kaya, O. (2023). Çizgilerde kentsel çevre algısı. R. Akay (Ed.), *Çocuk resimlerinin analizi* 2içinde, (s.343-363), Efe Akademi.
- Utkugün, C. (2021). Social studies teacher candidates' perception of urban environment: the example of Afyonkarahisar, Turkey. *European Journal of Education Studies*, 8(8), 81-105, <http://dx.doi.org/10.46827/ejes.v8i8.3840>
- Üçışık Erbilin, S. (2012). Kentsel mekân algılamasına bir örnek: Gazimağusa (İsmet İnönü Bulvarı). *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Özel Sayı: 1*, 157-166.
- Şahin, G. ve Gökdemir, L. (2019). Kentleşmenin çevre kalitesi üzerindeki etkisi: Türkiye olgu örneği. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 7(18), 187-203. <https://doi.org/10.33692/avrasyad.595488>
- Şirvan, B. ve Akın Tanrıöver, A. (2023). Bursa kentinin 1979-2021 yılları arasında kentsel açık yeşil alan değişiminin irdelenmesi. *Ağaç ve Orman*, 3(2), 14-22.
- Varnacı Uzun, F. (2018). Öğrencilerin Aksaray'a ilişkin kentsel çevre algıları. TÜCAUM 30. Yıl Uluslararası Coğrafya Sempozyumu, (s. 458-468), 3-6 Ekim 2018, Ankara.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin.

Extended Summary

Introduction

Children's perception of the urban environment may be different, since childhood is an important period of life in which the first relationships with the place of residence are established and the process of adaptation to the environment is experienced (Çakırer Özservet, 2019). In this context, it was deemed important to investigate the opinions of secondary school students regarding their perception of the urban environment, specifically the city they live in. The aim of this study is to determine secondary school students' perceptions of the urban environment in the example of Bursa province.

Method

This research, which aims to determine secondary school students' perceptions of the urban environment in the example of Bursa province, was designed with a qualitative research method and phenomenology pattern. The study group of the research consists of a total of 24 students, 12 females and 12 males, studying in the 5th, 6th, 7th and 8th grades of a secondary school in the city center of Bursa in the 2023-2024 academic year. A semi-structured interview form developed by the researchers was used as a data collection tool in the study. The research data was collected between 12.02.2024 and 23.02.2024, as a result of face-to-face interviews with each student, within the time periods available to the students in the study group. Content analysis method was used to analyze the data. In the final stage of data analysis, the data were presented in tables in the form of codes, sub-themes and themes, and were supported with direct quotations.

Findings

Secondary school students' perceptions of the urban environment in the example of Bursa city; secondary school students' views on the city of Bursa were evaluated based on their views on traffic and transportation in Bursa, their views on environmental problems in Bursa, and the pictures they drew about the city of Bursa. Secondary school students' opinions about the city of Bursa were evaluated through the themes of liked aspects and criticized aspects. What students like about the city of Bursa: city image, natural and historical beauties, social and economic factors, transportation and infrastructure facilities and environmental factors were analyzed as sub-themes. Secondary school students' opinions about traffic and transportation in Bursa; It was evaluated through the sub-themes of findings, suggestions and feelings. secondary school students' opinions on environmental problems in Bursa; It was evaluated through the sub-themes of findings, suggestions and feelings. The elements included in the pictures drawn by secondary school students for the city of Bursa are; It was evaluated through the sub-themes of historical and cultural areas, natural beauties/entertainment and recreation areas, gastronomic elements, economy and sports, environmental problems and emotional ties.

Discussion, Conclusion, and Suggestions

It is seen that the students' positive opinions about the city of Bursa are collected under the headings of city image, natural and historical beauties, social and economic factors, transportation and infrastructure facilities and environmental factors. These results show that Bursa has a positive image for students and is attractive in various aspects. In his research examining the image of Bursa among

university students, Eklemezler (2022) concluded that the Ulu Mosque, Yeşil Mosque, Osman Gazi and Orhan Gazi tombs, Tophane and Irgandı bridge are the memory places of the city.

It is seen that the criticisms of secondary school students towards the city of Bursa are collected under the headings of environmental and climate problems, transportation and infrastructure problems, population and density, human behavior and communication and city image. These findings show that students' negative views towards Bursa are diverse and wide-ranging. When the students' positive and negative opinions about the city of Bursa are examined, it is seen that they make evaluations under different headings. This shows that students' perception of the urban environment is different. That cities are perceived in different ways by students is also seen in Çalışkan's (2022) research to determine secondary school students' perceptions of the concept of city. Secondary school students' opinions about traffic and transportation in Bursa; It was analyzed within the framework of findings, suggestions and feelings. These findings show that students both identify traffic and transportation problems in Bursa and offer concrete suggestions, and clearly express the negative feelings this situation creates in them. In his research, Çalışkan (2022) found that, based on the metaphors students produced for cities and the reasons for the metaphors, secondary school students perceived cities as neglected, dangerous and the people in them rude, and that they felt the problems of cities from an early age.

The opinions of secondary school students about the environmental problems experienced in Bursa were evaluated within the framework of findings, suggestions and feelings. These findings show that students have high awareness of environmental problems and that they clearly express the negative emotions these problems create in them. In his research examining students' environmental perceptions through the pictures they drew, Özsoy (2012) found that students more frequently included environmental problems they observed in their immediate surroundings, such as air pollution, soil pollution, water pollution and unregulated urbanization, in their drawings.

In the pictures drawn by secondary school students for the city of Bursa; Headlines such as historical and cultural areas, natural beauties, entertainment and recreation areas, gastronomic elements, economy and sports, environmental problems and emotional ties stand out. These findings show that the students presented a broad perspective on Bursa and reflected various aspects and emotional ties of the city in their paintings. In the research of Işığçık, Sağocak, Arslan and Keskin (2015), it was determined that the first things that come to mind when Bursa is mentioned are greenery, Uludağ, Ulu Mosque, chestnuts/chestnut sugar, history/historical monuments, peaches, Bursaspor, industry, Alexander and green tomb.

Based on the research results, the following suggestions can be made:

- Environmental workshops, trainings and projects can be organized in schools.
- While determining elective courses, Our City Bursa course can be offered so that students can get to know the city they live in and gain city culture.

Yayın Etiği Beyanı

Bu araştırmanın, etiğe uygunluk açısından Afyon Kocatepe Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından 15.11.2023 tarihli ve 315 sayılı toplantısında alınan karar ile etik kurul izni bulunmaktadır. Bu araştırmanın planlanmasından, uygulanmasına, verilerin toplanmasından verilerin analizine kadar olan tüm süreçte “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbirisi gerçekleştirilmemiştir. Bu araştırmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş;

toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır. Bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

Araştırmacıların Katkı Oranı

Birinci yazar %40, ikinci yazar %40, üçüncü yazar ise % 20 oranında katkı sağlamıştır.

Çatışma Beyanı

Araştırmanın yazarları arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır. Ayrıca yazarlar, diğer kişi, kurum ya da kuruluşlarla herhangi bir çıkar çatışması içinde olmadıklarını beyan ederler.

Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.